

Dr. Kiril Temkov

AHLÂK

VI. SINIFLAR İÇİN

Yapımcı:

Prof. Dr. Kiril Temkov

Düzenleyenler:

Doç. Dr. Svetlana Kamciyaş
Mr. Gordana Nikçevska
Duşanka Goluboviç-Neşoska

Lektör:

Violeta Karacovska-Stoyanova

Yapımcı:

Aleksandar Temkov

Makedonca'dan Türkçe'ye çeviri:

Şenay Osmanova

Gözden son geçiren:

Dr. Aktan Ago

Lektör:

Fatma Hasiç

Bilgisayar tasarımı:

Boyana Dimitrova

Kapak:

Dime Temkov, akademik grafikçi

Düzelten:

Aleksandar Temkov

Yayıncı:

Makedonya Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı

Baskı:

Üsküp DOOEL Grafik Merkezi

Tiraj: 800

Makedonya Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın 06.07.2010 tarihli 22-4100 sayılı kararıyla bu kitabın kullanılmasına izin verilmiştir.

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св.Климент Охридски" , Скопје
373.3.016:54(075.2)=163.3
ТЕМКОВ, Кирил
Етика за VI одделение / Кирил Темков. - Скопје : Министерство за образование и
наука на Република Македонија, 2010.
- 67 стр. : илустр. ; 26 см
ISBN 978-608-226-010-5
COBISS.MK-ID 84089866

Sevgili gençler,

Ahlâk okuma kitabı, insalara iyiliğin ve kötülüğün ne olduğunu öğretir. Bir insan için en iyi şey iyilik yapmak ve kötülükten kaçınmaktır. Bu yüzden çocuklara daha küçük yaşlardan itibaren doğru davranmayı öğretiyoruz. Eğer insanoğlu iyilik yaparsa, hem kendini iyi hisseder hem de insanları iyilik yapmaktan memnun etmiş oluruz. Eğer kötülük düşünmüş olursa önce kendine kötülük yapmış olur, hem çevresindekilere zarar vermiş olur.

Ahlâk dersi insanların nasıl davranmaları gerektiğini ve hayatları boyunca yapmamaları gereken şeyleri öğretiyor. Bu kitapta okuyucuya izlemesi gereken ahlâkın normlarını gösterme tavsiyelerinde bulunur. Aynı zamanda iyi davranışları ödüllendirici ve farklı olarak uygulanmaktadır. Uygun şekilde konuşmalar yaparlar. Bireysel ise uyumu farklı alanda ve farklı durumda davranışları ortaya koyma ahlâkın amaçları olarak sayılır.

Kitap üç bölümden oluşmaktadır: (1) Ahlâk ve etik, (2) Tüm insanların ahlâk değerleri ve (3) İyi davranış türleri ve içerikleri. Biz gençlerin ahlâkı benimsemelerini ve herkese iyilik yapmalarını, özlere, sağlıklarına dikkat etmeleri, doğayı korumaları, ahlâki yükümlülüklerini yerine getirmelerini ve ileride karşılaştıkları ahlâki sorunları çözmelerini istiyoruz.

AHLÂK ders kitabının ilk bölümünde bilim, ahlâk ve karşılaştığımız insanları değerlendirmemizi sağlayan iyi ve kötü sayılabilecek davranışlar tartışılmaktadır.

Ayrıca burada ahlâki olarak bize karar vermemiz için iyilik ve kötülük arasında etik bir şekilde doğru olarak ayırım yapılması gerektiği öğretiliyor.

Bunlar, etiğin kurucusu ve en ünlü Makedon etikçisi olarak Aziz Kliment'in bize bıraktığı öğretileridir. Bu bilim adamı, eskiden dedelerimize ahlâki öğretmiş ve aynı zamanda birçok yerde okul açmıştır, bu bakımdan bizim için de değeri büyüktür.

AHLÂK NEDİR?

Dünyanın her yerinde birçok insan ahlâk konusunu ele almaktadır. Bu bizim ülkemiz için de geçerlidir. Kötü olanları ve ahlâklı davranmayanları azarlıyor ve onların etik darvanmadıklarını söylüyorlar. Namuslu olanları ve insanlara yardım edenleri, yararlı birer birey olarak değerlendiriyor ve onların etikli olduklarını söylüyorlar. Dünyanın her yerinde bulunan çocuklara ahlâk hakkında öğretim veriyorlar (bu ahlâki öğretimde olduğu gibi); çünkü onların ileride etiği korumaları ve uygulamaları için temel etik değerlerini ve normlarını öğrenmeleri gerek.

İnsan için ahlâk, en gerekli, en önemli ve en yararlıdır. Ahlâk, iyiliği ve insanların gelecek kuşaklara miras bıraktıkları iyilikleri ele alan bir bilim dalıdır.

Neden önemlidir? Onlar her zaman önemli olmuşlar, çünkü iyilik yapmak her zaman en iyidir ve iyilik yapan kişi barış ve huzur içinde yaşar. Buna karşılık, kötülüğü düşünen, başkalarına kötülük yapan ve başkasına kötülük yapma düşüncesi kötüdür. Bugün daha önemlisi, birçok kişi çatışma yüzünden dünyaya büyük zararlar verebilecek silahların ve kimyasal maddelerin varlığıdır. Bu olaylardan doğa da zarar görmüştür. Bu yüzden insanlardan kötülük değil iyilik yapmaları, kendilerine gelmeleri, herkesin iyiliğini düşünmeleri ve kurallara göre hareket etmeleri bekleniyor. Her geçen gün çağdaş dünyanın birleşmesi için, insanlar yaptıkları hareketleri doğru olması, dikkat etmeleri ve birbirlerinin iyiliğini düşünmeleri gerekiyor.

İYİLİK

Pozitif olan, beğenilen, kullanılan, seçilen ve tavsiye edilen şeyleri yapmaktır.

Aşk varsa, iyilik varsa, çalışılırsa, anlayış varsa, yardım edilirse, insanlara karşı saygı varsa o zaman huzur içinde, iyilik içinde yaşanılır.

KÖTÜLÜK

Negatif olan, beğenilmeyen, faydalı olmayan, yapılması gerekmeyen ve yapmaktan kaçınılan şeyleri yapmaktır

Anlayış yoksa, yardım edilmiyorsa, paylaşmak yoksa, insanlara değer verilmiyorsa, nefret varsa, buna kötülük demektir.

Ahlâk hem iyilik hem de kötülükten bahseder. Ahlâk hayatımızın her alanında: iş yerinde, aile ortamında, insanlarla girdiğimiz diyaloglarda, iyilikleri ve kötülükleri ayırt etmemizi sağlar. Herşeyde iyilik ve kötülükler vardır. İyi olan sevilir, kötü olan sevilmez ve ondan uzaklaşılır.

**AHLÂK – İYİLİĞİ TAKİP EDİYOR!
KÖTÜLÜKTEN KAÇINIYOR!**

Ahlâk insana hayattaki **doğru yolu** ve takip etmesi gereken yönü gösteriyor. Ahlâk iyiliksever olmamıza, dikkatli olmamıza, sevgi dolu olmamıza ve yardımsever olmamıza teşvik ediyor. Ahlâk en önemli olanı ve başta gelmesi gerekeni bize gösteriyor. Etik iyi ve kötü insan faaliyetlerini, insanın ahlâk bilgisini, iyiliklere yaklaşmayı ve kötülüklerden kaçmamızı öğretiyor. Bu şekilde hayatımızı geliştiriyor, gerçek birer birey oluyor, herkese yakın ve en önemlisi de kendi kendimizin dostu oluyoruz. Bu, bütün iyi olan insanların amacıdır.

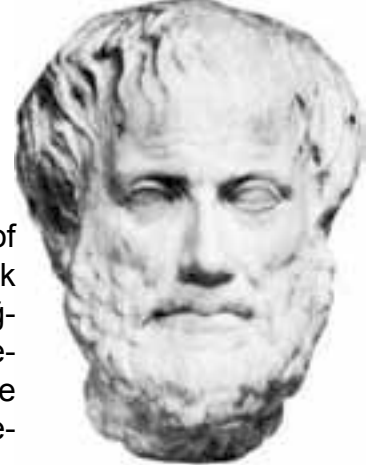
Etik, **AHLÂK BİLİMİDİR**, insanın iyilik ve kötülük ne olduğunu bilmek ve kötülükten kaçınmak ile iyiliği takip etmektedir. Böylelikle kurallı bir şekilde yaşamaktayız ve yaşamı geliştirmekteyiz. Hepsine yakın ve hakiki kişilikler olmaktayız, kişiliğimizi geliştirmekteyiz. Bunlar, bütün iyi olan insanların amacıdır.

Ahlâk insanların gerçek başarıya varmalarına yardım ediyor. Bu yolda uyulması gereken kurallara **ahlâk kuralları** denilmektedir. Ahlâk sayesinde hayatımız ve insanlar arasındaki ilişkiler iyi bir hâl alıyor. Ahlâk pozitif bir şeydir. Kötülük yapmak, kötülük düşünmek ve kötülüklerden uzak durmamak her zaman negatiftir. Bu yüzden ahlâk ilk ve en önemli bilim dallarından biridir. Herkes iyilik ve kötülüğü karşılaştırmayı bilmeli, doğru olanı seçmeli, iyi olanı takip etmeli ve kötülükten kaçınmalıdır. Ahlâk olgun, özgür ve sorumlu kişiliklerin oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Ahlâki bilgiler sayesinde insanlar, hayatlarındaki doğru yolları seçerler, iyilik yaparlar, çevrelerini korurlar ve diğer insanlara karşı nasıl doğru davranılması gerektiğini bilirler.

ÖLÇÜ-

Doğru boyut, eğitim, gözlem ve ihtiyaçların doğru değerlendirilmesi, amaçlar, eylem ve sonuçlar, en önemli ahlâki değerlerdir, Aristotel için ideal ve modern bir etik süreçtir (anlaşmazlık, aşırılık, ölçsüz).

**GENEL
ETİK TE-
RİMLER:**

Etik kelimesini Büyük İskender'in öğretmeni olan filozof Aristotel ortaya koymuştur (M.Ö. 384 – 322). **Aristotel** etik niyetlerin en iyilerini ve en güzel tasarlanmış olanlarını doğru olarak kabul etmiştir. İnsanlar o zaman doğru ölçüde hareket ediyor. Etik ihtiyaç duyduğu mükemmel yönlendirmeleri ve eserleri benimser, çünkü bunlar iyi ahlâkın yaratılması için gereklidir.

VAR OLAN HERŞEYİN VE HERBİR FALİYETİN ÖZÜ İYİLİKTİR.

Aristotel

Aristotel'in düşüncesini nasıl yorumlayabilirsiniz?

GEREKLİ

- + Ahlâğı sevmek!
- + İyilik yapmak!
- + Başkasına yardım etmek!
- + Sakin ve hoşgörülü olmak!

GEREKSİZ

- Etikten kaçınmak!
- Kötülük yapmak!
- Başkasını aşağılamak!
- Şiddetli olmak!

Bu etik öneri için ne düşünün? Ne yapılması gerekiyor? Bunların etik norm olarak neden önerildiğini düşünüyorsunuz.

ETİK SÖZLÜK

etik: - ahlâk bilimi, doğru olanı seçmek ve yapmak, ayrıca kötülüklerden kaçınmak

ilk kez: - gerekli şekilde hareket etmek, doğru olmak ve kötülük yapmamak

pozitif: – iyi olan, gerekli olan ve iyi bir şey yaratan

negatif: – iyi olmayan, gerekli olmayan, kötü ve zararlı olan

etik normu: - (mecburi) yapılması gereken ya da yapılmaması gereken; ünlem (!) işaretiyle işaretlenir. – Başkalarına yardım et! Yalan söyleme!

AHLÂK

Hayatta farklı durumlar için farklı ahlâki değerlendirmeler vardır:

Erdal çocukları dövüyor – herkes onu kötü biri olarak görüyor ve onun gibi kötü olanlar hariç, hiç kimse onunla arkadaş olmak istemiyor.

Meryem her zaman güler yüzlü ve uslu olan bir kızdır – Herkes onunla arkadaş olmak istiyor.

Yusuf sıralı olarak yıkanmıyor – ve kirliliği ve kötü kokuları yüzünden herkes ondan kaçıyor.

Kadir her zaman, herkese yardım ediyor – Herkes onu övüyor.

Sevgi çok bencil ve her zaman arkadaş seçiyor – Hiç kimse onunla arkadaş olmak istemiyor.

Elif aç olan herkesle yemeğini paylaşıyor – Bu yüzden herkes yemeğini onunla da paylaşıyor.

Ne kadar farklı davranışlı insanların var olduğunu ve onların nasıl etiketlendiğini görüyorsunuz! Bütün bunlar iki ana gruba ayrılmıştır: İyi ve kötü. İyi eserler, ahlâklı eserler olarak tanımlanır ve iyi işler yapanlara **ahlâklı** denir. Kötü eserler, **ahlâksız** eserler olarak tanımlanır ve kötülük yapanlara kötü ahlâklı denir. **Ahlâk insanın en önemli özelliklerinden biridir.** Hayvanlarda da ahlâk özelliği görülmektedir (gençler için kaygılanmak, işbirliği, aynı cinsten olanlarla yardımlaşma, ikili ilişkilerde aşk ve bağlılık, amaçlarına ulaşmak için birbirlerine yardım etmek). Fakat hayvanlar içgüdüsel hareket eder. Davranışları biyolojik gereklilik ifadesidir, bunu bilinçsiz yaparlar ve bu, onların tercihi değildir. Sadece insanlar iyiliği ve kötülüğü ayırt edebiliyor, kendilerine uygun olanı kabul ediyor, kötülüklerden ise kaçıyorlar.

İYİLİK

KÖTÜLÜK

İşte bu, ahlâkın özüdür – iyi olanı tanımak, iyiliği sevmek ve iyi davranmak, kötülüğü ortaya çıkarmak, eleştirmek ve kötülüğü reddetmek.

İyilik ve kötülük birbirine zıt şeylerdir, onlar karıştırılmaması gereken iki farklı kavramdır. İyi olan bir şey kötü değildir, aynı zamanda kötü olan bir şey iyi olamaz. Herkes iyi ve kötüyü ayırt eder ve bu şekilde değerlendirir.

ETİK VE AHLÂK

Şahısları birbirinden ayıran farklılıklar, kişiye bağlı değildir. Cinsiyet, yaş, ırk, ulus ve dil doğal yeteneklere dayanır ve insan bunları doğmasıyla kazanır. İnsanlar eşittir ve bu farklılıklar insanları değerlendirmek açısından önemli değildir. İnsanlar iyi veya kötü yapılı, iyi veya kötü davranan ve ahlâklı veya ahlâksız diye farklılaşırlar. Bu durum kişiye, onun ahlakına ve sürdüreceği hayat şekline bağlıdır. Birey bu değerlendirmeyi bazen kendisi yapar, bazen de etrafındakiler onu bu şekilde olduğu düşünür. Ahlâk, insanın özellik ve faaliyetlerinde belirir. İnsanlara iyiliğin ne olduğunu gösteren bilgi ve histir. Ahlâğın iyilik yapmak ve kötülükten kaçınmak için kuralları vardır. Ahlâk, insanın hayata bakış açısını değiştirir, aynı zamanda iyilik yapması için insanın enerji kaynağıdır.

Ahlâk kuralları -

İnsanın faaliyetlerini ve nasıl davranma gerektiğini açıklayan normlardır.

Ahlâklı bir insan kendini huzurlu, yükselmiş olduğunu hisseder, kendine güvenir, başkaları tarafından da övülür. O zaman vicdanı sızlamaz. Bu durumda doğru yolda olduğunu, başkalarına kötülük yapmadığını ona karşı da iyi davranılacağını bilir. O anda duyduğu sevinç gerçektir ve bunun insanlık için yararlı olduğunu bilir. Ahlâk insanların iyi ve mutlu bir yaşam sürbilmelerinin temellerini oluşturur.

Arkadaşlarınıza karşı nasıl davranıyorsunuz?

- Saygıyla	- Sevgiyle
- Emrediyorum	- Öğretiyorum, tavsiye ediyorum
- Nefret ediyorum	- İlgı göstermiyorum
- İletişim kurmuyorum	- Toleranslı
- Anlayışlı	- Onları kullanmaya çalışıyorum
- Yardım ediyorum	- Affediyorum

Seçtiğiniz şıkkın iyi olduğunu düşünüyor musunuz? İyi ise – bu şekilde davranmayı devam ettirmeniz ve başkalarının size karşı aynı davranmasını beklemeniz gerekiyor mu? Eğer davranışınız kötü ise – değiştirmeniz gerekiyor mu?

GENEL ETİK KAVRAMLAR

AHLÂKLI / AHLÂKSIZ-

İyi işler yapmak, ahlâğa uyum sağlamak, etik olarak değerli olmak ≠ kötü işler yapmak, etiğe aykırı olmak, etik olarak değerli olmamak.

KİŞİSEL AHLÂK -

Ahlâki ilkeler, norm ve esaslar (ahlâk sistemi) özelliği olan bazı kişiler.

TOPLUMSAL (SOSYAL) AHLÂK-

Ahlâki ilkeler, toplumun normları ve değerleri, ahlâki eylem ve değerlendirme için temeldir.

Rahibe Tereza: (1910-1997), Modern çağın ünlü ahlâki şahsiyeti, Hint şehri olan Kalkuta'da ve dünyanın dört bir yanında bulunan yoksullara ve hastalara yardım etmeye kendini adanmıştır. Gönüllü çalışacak binlerce genci yanına almış, yoksullar için okullar ve hastahaneler yapmıştır. 1979'da Nobel Barış Ödülü'nü kazandı. Küçük ama güçlü kadın, iyiliği seçerek nasıl başarılacağını herkese gösterdi. Rahibe Tereza çağdaş ahlâğın en büyük örneğidir.

BİZ BÜYÜK İŞLER YAPAMAYIZ, FAKAT KÜÇÜK İŞLERİ BÜYÜK SEVGİYLE YAPABİLİRİZ.

Rahibe Tereza

Rahibe Tereza'nın bu düşüncesine yorum yapmayı deneyin.

AHLÂK İÇİN ÜÇ KAYNAK

Ahlâk toplumda doğar, genel olarak bir toplum üyelerinin büyük çoğunluğu iyilik yaparsa tüm toplum iyilik yapmalıdır; eğer kötülük yaparlarsa, toplumda bunu hiç kimse yapmamalıdır; çünkü farklı özelliklere sahip topluluklar vardır (aileden tüm insanlığa), anlayışlara ve amaçlara bağlı olarak bu toplumların üyelerinin farklı ahlâk anlayışları vardır.

Ahlâk bireylerle gelişir. Kişi seçtiği fikir ve değerlerini kendi ahlâkını yaratmak için kullanır. Bu ahlâk, birlik içinde değerlendirilir, çünkü dolaylı olarak birliğin üyelerine tesir eder ve eğer iyi değilse birilerine zarar getirebilir.

Ahlâk bilgisi geçmişteki bulgulardan, bütün dünyadan, kendi ve başka milletlerin tarihinden, bilgi insanların iyilik ve kötülük sorularına verdikleri cevaplardan alınır (Ünlü filozof Sokrates, Rahibe Tereza, Hz. İsa, Hz. Muhammed vb.).

ETİK VE AHLÂK

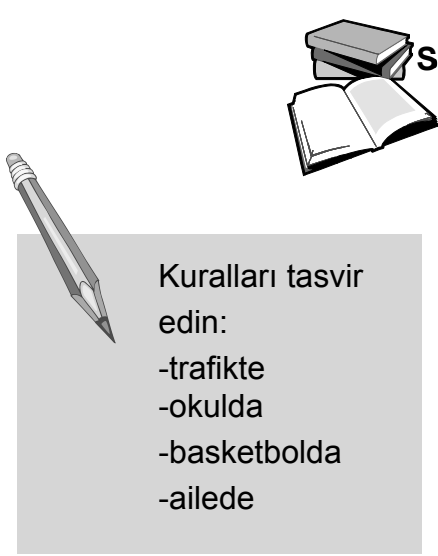
✓ POZİTİF

- + Ahlâğa saygı duymak!
- + Görevi gerçekleştirmek!
- + Dürüst olmak!

✗ NEGATİF

- Ahlâkı reddetmek!
- Görevden kaçınmak!
- Dürüst olmamak!

Bu **etik öneriler** hakkında düşünün. Ne yapılmalı? Neler yapılmamalı? Bunların neden **ahlâki norm (kurallar)** olarak sunulduklarını tartışın.

ETİK SÖZLÜK

Değer - Verilmesi ve takip edilmesi gereken bir şey

İlke - Genel, temel ve her yerde görünen

Görev - Yapılması ve kaçınılmaması gereken

Form - Hayatta izlenecek en iyi örnek

Ders - Söylenen şeyi kılavuz olarak kabul etmek

Kuralları tasvir edin:

- trafikte
- okulda
- basketbolda
- ailede

AHLÂĞIN ANLAMINI

Hepimiz doğduk ve yaşamaktayız. Bundan daha önemli olan insanlığın varlığı ve hayatımızda her zaman iyilik yapmamız olmasıdır. Bu yüzden herkesin ahlâklı olması gerekir.

Her dönem, her alan ve her durumda, büyük etik öğretiler ve gereksinimler, tutarlı olalı ahlâki normlar vardır. Onların içinde insanlık görülmektedir ve onlar bizim varlığımızın gücüdür. Afetler olunca insanlar birbirine yardım eder. Doğa ve doğanın içindeki canlıların korunması için hepimiz çaba göstermeliyiz.

Zorunlulukların üstesinden gelmeliyiz. İyi durumlarda boşa konuşmak gerekmez. Fakirlik olunca onu aşmak için çalışmak gerekir. Varlık, bolluk olunca tasarruf etmemiz ve boş yere para harcamamız gerekir. Kölelikte en önemli olan, kahraman olmanız. Özgürlükte en hassas olan başkalarını yaralamamaktır. Her zaman pozitif şeyler hissedilmeli ve yapılmalıdır. Bu iyi ahlâkî teşkil eder.

Ahlâk insanların iyi hedeflerinin olması ve gerçek değerlerini yaratmasıdır. Bununla, toplum için temel bir kanıt sağlamış oluruz. Zor durumda olduğunuzda pozitif davranmak yaşam ve ilerlemenin sağlanması için temel koşullardan biridir.

Gyorgi – Gotse Delçev (1872-1903) Makedonya'daki modern siyasi hareketin en ünlü temsilcilerindendir. Bütün insanlar özgür olmalıdır, özgürlük ise kişisel çaba, birlikte yaşayan halkların beraber savaşması, birbirlerine saygı duyması ve aralarında işbirliğinin sağlanması sayesinde kazanılabilir. Gotse Delçev'in ana mesajı şudur: "İnsanlar, ahlâkları ve sanat eserleri ile kendilerini göstermelidirler."

**BEN DÜNYAYI,
YARIŞMA**

**MİLLETLER ARASINDA KÜLTÜREL BİR
YERİ OLARAK ANLIYORUM.**

Gotse Delçev

İyi bir hayat için **pozitif davranmak**, hayata sevinçle ve olumlu (iyi) taraflarından bakmak, iyilik ve güzellikleri göz önünde bulundurmak gerek. Güler yüzlü olmalı, herşeye saygılı davranmalı, herşeyle ilgilenmeli ve herkesi yakın görmeliyiz. Her şeyin kendimize ve başkasına iyi olmasını sağlamalıyız. Pozitif davranışın renki **beyazdır**.

Aksi takdirde **negatif davranış** hayatın değerini inkâr etmek, mutluluk olasılığını ortadan kaldırmak, iyilik olasılığına inanmamak, kötü tarafı vurgulamak anlamına gelir. Yüz ifadesi çatık durur. Normal olumsuzluklar "kara kader" olarak görülür ve suçlanır. Negatif davranışın rengi de **siyahtır**.

Pozitif davranışın atasözü: Herşey iyidir ve daha da iyi olabilir. Yarınlar bize ışık ve mutluluk getirir. Acı günlerin ardından, tekrar şarkı söyleyeceğiz. Kötü sonuç ve yenilgilerin ardından eğer çalışırsak bizler de ileride başarılı olacak ve zaferler kazanacağız. Negatif davranışın ata sözü: Hiçbir şey iyi değildir. Mutlu yaz mevsiminden sonra soğuk ve sefaletli sonbahar ile kış günleri gelir. Her zaferden sonra yenilgi gelir.

Pozitif davranış her zaman negatif davranıştan daha önemlidir.

KAYGI, KAYGILANMAK –

Birileri birşeylerle ilgilenmek: görevi başarılı gerçekleştirmeye adanma (zıt - kaygısızlık, kaygılanmamak)

**TEMEL ETİK
KAVRAMLAR**

**HERKES ZENGİN VE ÜNLÜ BİR
KİŞİ OLMAYABİLİR, FAKAT HERKES
İYİLİK YAPABİLİR.**

Konfüçyüs

Arkadaşlarınızla birlikte en ünlü Çin etikçisinin düşüncesini yorumlayın..

Düşünce ve seçimler insanın temel gücü ve özelliğidir. O neyin iyi ve yararlı olduğunu bulur, zararlı ve kötü olandan ise kaçınır. Seçimler insanın nasıl olduğunu gösterir, iyi, mantıklı, ciddi, sorumluluk sahibi, kaygılı biri – kötü, mantıksız olan, ciddi olmayan, sorumluluk sahibi ve dikkatli olmayan.

İnsan seçim yaparken düşünür, kendi davranışlarını değerlendirir, ne yapacağına ve nasıl yapacağına karar verir, yapacağı hareketlerin nasıl sonuca varacağını öngörür. Kendisi ve herkes için en iyi olanı seçer. Ahlâkta herkesin yararı var ve insanlar arasındaki doğru ilişkiyi kurandır. Kötü ve akılsızca görünen davranışların yararlı sonuçlar verdiğini ancak kendini beğenenler düşünebilir. Her kötülük zarar getirir. Bu kendini beğenmiş diye her zaman geçicidir. Bir kimsenin kötülük yapması ona geri dönebilir, herkes onun hakkında kötü konuşur ve ondan uzak durur. En kötüsü ise kimilerinin bu davranışları benimsemesi ve böyle davranışları tekrarlamasıdır. Böylece toplumda kötü durumlar meydana gelir, herkes birbirine kötülük yapar, aralarında canavarlar gibi savaşırlar ve bundan bütün toplum zarar görür.

Halk hikâyesinde iki keçi dere üzerinde bulunan ağaç gövdesinden geçmek için boynuzlarıyla savaşıyorlar. Onlar kendilerine daha iyi geçme yolu bulamıyorlar, sadece dik kafalı olarak ileriye doğru yönelmişlerdir.

ALTIN ETİK KURAL

En yaygın küresel etik norm (ahlâki öneri ve öğüt) şudur:

**BAŞKALARININ SANA YAPMASINI İSTEDİĞİN ŞEYİ SEN DE YAP!
BAŞKALARININ SANA YAPMASINI İSTEMEDİĞİN ŞEYİ SEN YAPMA!**

Bu örnekle insanın ne seçtiği, ne için çaba gösterdiği, bunun karşılığında diğer insanlardan ne istediği ve beklentilerinin ne olduğu görülmektedir. Bu perspektifin esası insanların hareketleridir. Yapılan kötü hareketler kötülükle karşılık bulurlar. SANA YAPILAN ŞEYİ SEN DE YAP! Bu nefrettir ve iyi etik normdeğildir.

Ahlâktaki iyilik ve kötülükle insanın amaçları, niyeti ve etkinlikleri sınırlanır. Pozitif olmak iyidir, saygı görür ve tavsiye edilir, korunur ve uygulanır. Kötülük negatiftir, hiçkimse tarafından istenilmez, herkes tarafından dışlanır, tavsiye edilmez ve kaçınılır.

Ahlâk ve ahlâksızlık etik ve etik olmayan durumlar, değerli ve değersiz, yapılması gereken ve yapılmayan, istenen ve istenmeyen durumlar vardır. İyiliği ve kötülüğü ayırt ederek insan hayat seçimini yapar ve kendisinin, çevrenin, ailesinin ve bütün insanlığın hayat kalitesini temin eder.

İYİDİR

- + okumak!
- + evde yardımcı olmak
- + spor yapmak!

KÖTÜDÜR

- okumamak!
- evde yardımcı olmamak ve sorumluluklardan kaçmak!
- spor yapmamak!

Bu **etik öneriler** için düşünün. Neler yapılmalı? Neler yapılmamalı? Neden bunlar **etik kurallar** olarak size sunulmuştur, konuşun.

GENEL İYİ -

Herkesin değer verdiği, herkes için yararlı olan, herkesin beğendiği ve tavsiye ettiği...

KÖTÜ NİYETLİ -

Kötü amaçlı ve kötü niyetli yapılan şey (iyiliğin tersi)...

GENEL ETİK KURALLAR

Yukarıdaki dersleri göz önünde bulundurarak, şu sorular hakkında düşünün ve cevap verin:

- Başkalarının size karşı iyi davranmalarını ister misiniz? Siz başkalarına karşı iyi davranıyor musunuz (ailenize, okul ve mahalle arkadaşlarınıza)?
- Size ahlâklı tavsiyelerde bulunanları dinliyor ve o tavsiyeleri uyguluyor musunuz?
- Ahlâk dersinde öğrendiklerinizi davranışlarınızda uyguluyor musunuz?

ETİK SÖZLÜK

İnsani, insanlık - İnsana yakışan ve insanın düşünmesi ve yapması gereken

İyi istek - İyi niyet, insanların ahlâki özelliği

Güzel ses - Kişinin ahlak notu (güvenilir, onun hakkında güzel şeyler duyulur)

İyi davranış - Yapılan düzgün ahlâki hareket

Gönüllü - Bir şeyi zorla değil, isteyerek yapmak

İyi yürekli - İyi kalpli, kötülük düşünmeyen

Günahkâr - Başkalarına kötülük yapan

Adı kötüye çıkmış - Görünüşü ve eserleriyle korkutan

Kötü düşünen - Kötü niyetli (iyi niyetlinin tersi)

Kin, kinci - Düşmanlık ve başkalarına kötülük yapma arzusu

Suç - Toplumun yasalarına aykırı işler yapmak

BİZİM AHLÂK ÖĞRETMENİMİZ - AZİZ KLİMENT OHRİDSKİ

Etik, insanlara nasıl davranması gerektiğini öğretir. Özellikle gençlere hitap eder ve onların hayata bakış açılarını değiştirir. Etik insan ruhuna yakın olmak ister, onun öğütleri iyi ahlak için kaynak teşkil eder. O, etik fikirlerini dinleyeceğimize ümit eder, etik öğütlerini kabul edeceğimize ve anlayacağımıza inanır.

Makedonya halkı için en büyük öneriler bizim ahlâk öğretmenimiz Aziz Kliment Ohridski tarafından sunulmuştur. Onun söylediği normlar bizim ahlâkımız için temel teşkil etmektedir, onlar bize en iyisini öğretir ve bizden akıllı davranmamızı ister. Ona göre kötülüklerden kaçınmamız, iyiliğe yönelmemiz gerekir. Bu etiğin amacıdır: kötülük yapılmayacak, iyilik sevilecek ve yapılacak.

KÖTÜLÜKTEN KAÇIN!

Kötülükleri kesinlikle kendimizden uzak tutmalıyız, çünkü o şekilde insanları renciden kurtulabiliriz. Kötülük yaparken kendimize de kötülük etmiş oluruz. Kötülük yapan kötülüğü kabul etmiş olanlardır. O, insanlar arasında yapılan kötülüğü desteklemektedir.

Kötülük, yok etmeye, rencide etmeye, zarar vermeye ve rahatsız etmeye yönelmiştir. Kötülüğü takip eden negatif amaçlıdır. O, aç gözlüdür ve her zaman başkalarına ait olanı ister. O, başkalarına ait olan mutluluk ve hayata saygı göstermez. O, yakınlarını düşünmez, onları sevmez ve onlara insan gibi davranmaz. O, haksız hareket eder, kendi amaçlarını kontrol etmez ve kötü amaçlarını gerçekleştirmeye yönelmiştir. O, ahlâka saygı duymaz, kimseyi sevmez ve hareketlerini kontrol etmez.

İYİLİK YAP!

Aziz Kliment Ohridski diyor ki “Kötülüklerden kaçın ve iyilik yap!”. Kötülüklerden kaçınmak bir derstir. Kötülükten iyilik yapmaya yöneliniz. Bunun için iyi düşüncelerin olması gerek.

İyilik hayatı güzelleştirir. Kötülük bizi ölüme doğru sürükler. İyilik yapan iyilik kazanır. İyilik ve güzellik beraber gider. İyilik hayatın besinidir. İyiliği seçen kişinin hoş hayatı vardır.

Aziz Kliment Ohridski'yi dinlememiz gerek, çünkü o bize iyiliğin manasını anlatıyor. Kötülükten kaçınmak esastır. Fakat iyilik yapmak daha önemlidir. Her zaman iyilik yapmalıyız.

ETİK VE AHLÂK

Kendi hareketlerini sınırlandırmaz ve insanlık dışı hareket eder. Sürekli insanları rencide eder ve kötülük yapınca mutlu olur.

Aziz Klement kötülüğe karşıdır. Normal insanlar kötülüklerden kaçınır, kendilerine kötülük yapılmasından korkar ve insanlık dışı hareket etmez. Kötülüklerden kaçınmak, herkesin öğrenmesi, bilmesi ve takip etmesi gereken en önemli şeydir.

Bizim ünlü öğretmenimiz **Aziz Kliment Ohridski** (830? – 916) dünyanın en büyük filozof ve etikçileri olan Kiril ve Metody'in öğrencisidir. Ohri'de ilk Slav Üniversitesini kuran kişidir. Kiril alfabesini yazan, kendi öğretmenlerinin biyografilerini yazan kişidir. O ilk Makedon Başrahibi ve yazardır. Aziz Kliment bizim en ünlü etikçimizdir.

Aziz Kliment'in sözleri ve eserleri insanların hareketlerini yüceltmeye yöneliktir. O bizden birbirimize karşı sakın ve saygılı davranmamızı, ayrıca ikiyüzlülükten kaçınmamızı istemektedir. O bize önemli bir görev vermiştir - "birbirimizi iyilikle karşılamalıyız" ve "bu günden itibaren iyi eserler için çaba göstermeliyiz". Aziz Kliment bizim en iy arkadaşımızdır, çünkü bizim iyi insanlar olmamızı ister.

KÖTÜLÜKTEN KAÇIN VE İYİLİK YAP!

Aziz Kliment Ohridski

Aziz Kliment Ohridski'nin mezarının ve ilk ünivresitenin nerede olduğuna dair tartışın. Onun eserleri neden önemlidir? Aziz Kliment'in eserlerine neden değer vermeliyiz?

GEREKLİ

- + Kötülükten kaçınmak!
- + İyilik yapmak!
- + Doğayı ve insanları sevmek!

GEREKSSİZ

- Kötülüğün sevilmesi!
- Kötülüğün yapılması!
- İnsanlara ve doğaya kötülük yapmak!

İlk bölümün sonunda ETİK VE MORAL için birkaç metin ve öğüt sunacağız. Akıllı insanlar nelerin yapılması gerekli olduğunu düşünür ve kendi kitaplarında onları yazarlar. Onlar yazılarını yazarken ilkönce gençleri düşünüyor ve ona göre fikirlerini yazıyorlar. Aşağıdaki metinleri okuyun ve değerli düşünürlerin tavsiyeleri hakkında düşünün:

İYİLİK YAP!

Rahibe Tereza (1910-1997), Üsküp'te doğdu, yoksullara ve hastalara hep yardım etti. **Ünlü misyoner kadın**, insanlara iyilikle davranılması ve başkalarına karşılıksız olarak yardımcı olması gerektiğini söylemiştir. Bu metin Rahibe Tereza'nın DUASI örnek olarak verilmiştir ve en yaygın etik eserlerinden biridir. O, bu duada kötümserlerin ve şüphecilerin insanları nasıl değerlendirdiklerini söylüyor. Ona göre, **her zaman herkese tüm kalbimizle iyilik yapmalıyız.**

“İnsan akıllı ve mantıklı bir yaratık değildir, insan bencil bir yaratıktır“.

Önemli değil, onu sev!

“Eğer iyilik yapıyorsan, onu bir amaç için yaptığını söyleyecekler“.

Önemli değil. İyilik yap!

“Amaçlarını gerçekleştirdiğin zaman sahte arkadaşlarla ve düşmanlarla karşılaşacaksın“.

Önemli değil, amaçlarını gerçekleştir!

“Yaptığın iyilik yarın unutulacak“.

Önemli değil. İyilik yap!

“Dürüst ve samimi olursan, ileride yaralanacaksın“.

Önemli değil. Samimi ve dürüst ol!

“Yıllarca yarattığın şeyler bir anda yok olabilir“.

Önemli değil. Yarat!

“İnsanlara iyilik edersen, kötülük bulursun“.

Önemli değil. Yardım et!

“Kendinden en iyisini dünyaya verebilirsin, fakat o sana farklı bir karşılık verir“.

Önemli değil. Kendinden en iyisini ver!

**İYİLİK DÜŞÜNÜR VE YAPARSA,
KENDİNİ İYİ HİSSEDERSİN,
KÖTÜLÜK DÜŞÜNÜR VE YAPARSA,
KENDİNİ KÖTÜ HİSSEDERSİN!**

Hint Etik öğütü

KOMŞUNU SEV!

Bizim en tanınmış bilim adamımız Blaje Koneski TİK-VEŞ SÖZLÜĞÜNÜ keşfetti ve açıkladı– eser XVI y.y. Tikveş'te yazılmış ve eserde birçok etik öğüt – İncil'de yer alan farklı kişilerin hikayeleri ve hayvanların ahlâki davranışlarda bulunduğu fabıllar vardır:

“Leylek nazik bir kuştur. Kendine yuva yapmak için yer arar ve etrafında neler olduğuna dikkat eder. Bir şey gördüğünde herkesin dikkatini çekmek ve yönlendirmek için ses çıkarır. Çünkü o Allah'ı, komşularını ve arkadaşlarını sever.

Ey arkadaşlar ve komşular – kuşlar birbirini nasıl severse, siz de yakınlarınızı öyle sevin. Yakınlarınıza kendinizi gösterin. Allah'ı sevdiğiniz gibi komşularınızı da sevin!”

GÜZEL OLAN

- + Yaptığın şeyi düşünmek!
- + İyi hareket etmek!
- + İnsanlara saygı göstermek!

GÜZEL OLMAYAN

- Düşüncesiz hareket etmek!
- Kötü hareket etmek!
- İnsanlara saygı göstermemek!

TEKRARLAMAK İÇİN SORULAR

İnsanlar için etik bilgiler önemli midir?

Ahlâk neyi öğretiyor?

İyilik, kötülük ve ahlâk hakkında bilgi sahibi olman, senin hayatın için önemli midir?

İnsanlar çok şey bilmeli midir? Buna etik dahil midir?

Bu insanın hayatında doğru yolu seçmesine yardımcı olabilir mi?

Eğer kurallara göre hareket edersen ne olur?

Eğer kurallara göre hareket etmezsen ne olur?

Yakınınızın ahlâki bir eserini anlatın ve diğerlerinin bu pozitif davranışı yapmaları gerektiğini söyleyin.

Yakınınızın beğenmediğiniz bir hareketini anlatın ve diğerlerinin bu hareketi yapmamaları gerektiğini söyleyin.

Rahibe Tereza ne yapmıştır? Neden bütün dünya onu övüyor ve seviyor?

Gotse Delçev'in düşüncesi nedir? Mükemmel bir hayat için iyi midir?

Aziz Kliment Ohridski'nin ahlâki düşüncesi nedir? 1.100 yıl önce söylenen bu düşünce bugün de kullanılabilir mi?

Rahibe Teresa, kendi duası için ne diyor?

Okuma kitabının ikinci bölümünde **EVRENSEL ETİK DEĞERLERİ** açıklanıyor ve tüm dünyada bu değerlerin aynı oldukları belirtiliyor.

Doğaldır ki her insanın kendi değeri vardır ve insan ona göre hareket etmektedir. İnsan topluluklarının da farklı değerleri ve ahlâk normları vardır. Bununla onların hayat şartları, hayat tarzları, üyelerinin nasıl çalıştığı görülmektedir. Fakat bu milli kültürlerin farklılıklarına benzer, ahlâkta ise farklılıklar dünyanın farklı yerlerinde meydana gelen kültür eserlerinin farklılıklarından azdır.

Bunun nedeni ise insanın kendi ahlâk değerlerinin başkaları tarafından benimseneceğini düşünmesidir, takip ettiği ahlâk normları herkes tarafından saygı görmelidir. Buna ahlâkın evrenselliği denilmektedir. Bu, insanların hareketlerine ve değerlerine benzemektedir. Örneğin, bütün gelişmiş milletler doğruluğa, çalışkanlığa, tasarrufa, yardım etmeye ve kaygılı olmaya değer veriliyor. Aynı zamanda, yalan ve dolandırıcılık, şiddet ve başkalarını yaralamak istenilmeyen şeylerdir.

Modern dünyada insanlık bütünüyle bağlanmaktadır. Bir zamanlar uzak olan, günlerce ulaşılamayan ve bazen bilinmeyen yerler şimdi bize çok yakın – uçakla birkaç saatte istediğiniz yerlere gidebiliyor, görmek istediğinizi televizyon ve internet aracılığıyla görebiliyorsunuz. Şimdi dünyada aynı ürünler üretiliyor, çok sayıda insanlar doğdukları yerlerden uzakta yaşıyor, birçok ülkede barış için benzer politikalar yürütülüyor, her yerde aynı şarkılar dinleniyor ve aynı filmler seyrediliyor, aynı hikayeler ve ahlâk dersleri dinleniyor. Bunun adı küreselleşmedir. Modern dünyada etik değerleri genelleşiyor, herkes için aynı oluyor, hatta **EVRENSEL ETİK** meydana geliyor, bütün milletlerin en tanınmış etikçilerin en iyi ahlâk normları bir araya gelerek, tek etik sistemi meydana geliyor.

DÜNYADA ETİK

Her insana küçükken ailesi nasıl davranması gerektiğini öğretmekte. Aynı zamanda dedeler – nineler, eğer halâ yaşıyorlarsa, torunlarına öğütler veriyor, neye dikkat etmeleri ve insanlara zarar vermemeleri gerektiğini ve kötülük yapmamalarını söylüyorlar. Aynı zamanda gençler bu tür öğütleri okullarında öğretmenlerinden duymaktadırlar. İnsanlar televizyonda kötülük yapanları görüyor ve bunu tekrar etmemeleri gerektiğini biliyorlar. Eğer olumlu yapılan bazı şeyi görüyorlarsa, bunu tekrar edilmesi gerektiğini de biliyorlar.

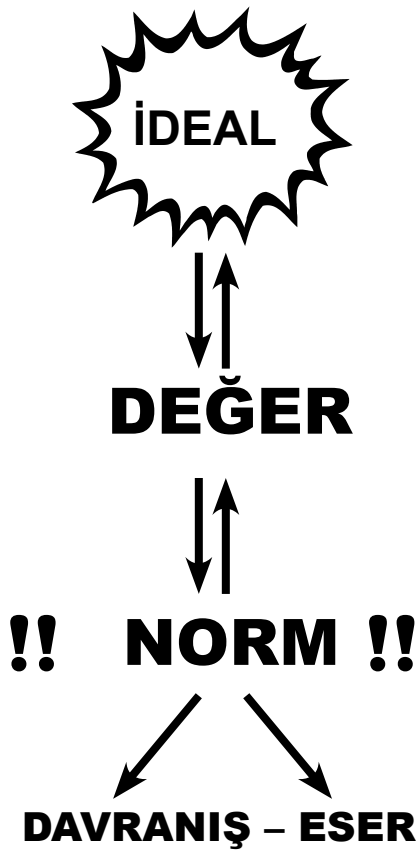
Bu okuma kitabı da her çocuğa en iyi davranma hangisi olduğunu amaçlıyor. Birçok kitap ve filmlerde iyilik ve kötülük hakkında tartışılmaktadır. Kitap okudukları veya film seyrettikleri zaman gençler gördükleri veya okudukları hakkında düşünürler ve iyiliğe yönelirler, kötülüğe karşı çıkarlar.

Böylece her genç büyür, zamanı geldiğinde neyi beğendiğini bilir ve onu yapar. Aynı zamanda akıllıca, kötülükleri ortaya çıkarır, ondan vazgeçer ve diğerlerine bunu yapmamalarını söyler.

İnsan iyiliği seçtiğinde, diğer insanların da bunu iyi olarak gördüğünden ve öyle davrandıklarından emindir. Bunun adı **genel etik**, bütün insanların ahlâkı. Farklı kıtalar ve insan cinsleri arasında farklar vardır, fakat bu farklar büyük değildir. İyilik dünyanın her yerinde iyidir, kötülük ise dünyanın her yerinde kötüdür.

İyi düşünce, iyi söz, iyi davranış her yerde iyiliktir. Kötü düşünce, kötü söz, diğerlerini üzen negatif davranış her yerde kötülüktür. Bu yüzden her insan kurallara göre davranmalıdır. Etik/ahlâk dört adım ve şekilde gerçekleştirilir: İdeal, Değer, Norm ve Eser.

İDEAL İnsanın kabul ettiği ve bulduğu düşüncedir. Varoluşun ve etkinliğin son amacı olarak, ideal insanı hayata bağlar ve yolu bulması için ışık kaynağı olur. İdeal en iyidir, en önemlidir, diğer değerlerin kaynağıdır ve onlara güç vermektedir.

DEĞERLER Kişinin etik belirlemesine göre yararlı olan herşeydir. Bunlar insanların doğru olduklarını düşündüğü, insanların beğendikleri, insanların ihtiyaç duyduğu ve hayatlarında takip ettikleri fikir ve amaçlardır. Değer insanın seçimi ve insanın iyi olduğu düşündüğü şeydir.

NORM Etik *emirdir*. Yapılması gereken ve gerekmeyen şeyleri bildirmektedir. Değerli olan şeyleri yapmak aynı şekilde değersiz olan şeyleri yapmamayı bildirilmektedir.

DAVRANIŞ İnsanların yaptığı şeylerdir. Bir değerın canlanması teşkil eder. Bir normu gerçekleştirmek. İnsanların, grupların ve asrın etik tutumlarından ilham alır. Eser insanların etik düşüncelerinin ve amaçlarının son yansımasıdır. Ahlâk, insanın doğru davranışlarda bulunması için vardır.

Bir etik terimi, bütün etik düşüncelerin ve hareketlerin seviyelerinin belirlenmesi için kullanılır. örneğin: DÜRÜSTLÜK. Bu ahlâki bir idealdir - hayattaki mükemmel bir etik amaçtır; değer - benim/bizim seçimimiz, gerçekten önemli olan; norm - aranılan ve hareketlerimize rehber, yapılması mecburi olan ve kaçınılmaması gereken: Dürüst ol! Her zaman dürüst olman gerekiyor, herşey için ve herkese karşı; davranış – iyi davranış, benim/bizim ahlâki şuurumuzdur, seçtiğimiz değerler, ortaya koyulmuş ve kabul edilmiş değerlerdir.

GENEL ETİK KAVRAMLAR

ÇOK İYİ -

Özellik anlamına gelir, bir kimseye verilen şahsi not, ondan sonra daha iyi not. Bu terim *büyük kaliteli*, kendini ispat eden ve beğenilen, birinci sınıf ve en iyi olan, övülmesi ve örnek alınması gereken anlamına gelir.

ÖRNEK -

İyi kişilik, iyi davranış, iyi eser, takip edilmesi, değer verilmesi ve kılavuz olarak kabullenilmesi gerek.

EVRENSEL ETİK DEĞERLER

TEMEL REİS – İYİLİK KAHRAMANI

İyilik yapan insanların edebi karakterine bağlıdır. Bunların bazıları filmlerin ve çizgi romanların başrollerinde karşımıza çıkmaktadırlar. İyi hareket eden kahraman olarak **Temel Reis** öne çıkmıştır. O çocukları, kadınları seviyor ve onları kötü insanlardan koruyor. Kötülük yapanlara karşı geliyor. Aslında her kötülük için iyilik yaratılmıştır.

Temel Reis'in aynı zamanda çocuklara önerisi vardır: **“Sağlıklı beslenmek gerek”**. O ıspanak yiyerek güç kazanıyor. Herkes güzel şeyler yemeli. Elma ve diğer meyveleri, biber, salata, et ve evde yapılan diğer yiyecekleri yiyen çocuklar sağlıklı ve güçlü olurlar.

✓ HER ZAMAN

- + Yaptığınız şeye dikkat edin!
- + Ödevinizi gerçekleştirin!
- + Yardım edilmesi gereken kişiye yardım edin!

✗ HİÇBİR ZAMAN

- Dikkatsiz olmayın!
- Ödevlerinizi yapmaktan kaçınmayın!
- Yardım etmekten kaçınmayın!

Herkes için iyi olanı çevreleyin, herkes için kötü olanın ve herkesi yaralayanın altını çiziniz:

- dayak
- okumak
- sigara kullanmak
- tasarruf etmek
- evde yardım etmek
- dürüst olmak
- yalan söylemek
- kitapları korumak
- yemeğinizi paylaşmak
- başkasını korkutmak
- saygılı davranmak
- doğruyu söylemek
- çöpü nereye attığımıza dikkat etmemek

Daha sonra, yakın arkadaşlarınızla seçtiğiniz iyilik ve kötülükler hakkında tartışın – sizce bu iyiliklerin ve kötülüklerin yapılması doğru mu?

DÜRÜSTLÜK EN BÜYÜK ERDEMDİR

Etik sadece bir değer değildir. İnsanın farklı iyilikleri vardır: aşk, ılımlılık, saygı, çalışkanlık, yardım, işbirliği, arkadaşlık, cesaret, sevgi ve başkalarını incitmemek için dikkatli olmak vb. Hayat, yapmamız gereken iyiliklerle doludur. Kötülüklerden sakınmamız, iyilikleri takip etmemiz ve yapmamız gerekiyor. Her iyilik onu yapan ve o iyiliğin çevresinde olanlar için önemlidir.

Etikte sadece bir değer yoktur. İnsanlarda farklı erdemler vardır: Sevgi, saygı, cesaret, başkalarına karşı saygı, hayranlık vb. Hayat, yapmamız gereken erdemli davranışlarla doludur ve bunları yapmaktan kaçınmamalıyız. Her erdemli davranış, kişi için

önemlidir tabii ki çevresi için de. Hayatta kalmak için en önemli şey barıştır. İnsanlar arasındaki anlaşma için de en önemli şey sevgidir.

İş alanında en önemli şey görevimizdir ve görevimizi yerine getirmemiz gerekmektedir. Herkes için önemli olan dürüstlüktür. Dürüstlük farklı erdemli davranışların bir araya gelmesidir.

Dürüstlük, insanlar için en doğru davranış şeklidir. Kendimiz, çevremiz ve genel olarak tüm toplum için bu geçerlidir. İnsanlar hem iş hem de genel hayatlarında dürüst kişilere değer verir.

Her birey diğerinde dürüst davranışı beklemelidir ve hepimiz dürüst olmalıyız, iyilik yapmalıyız ve kurallı davranmalıyız. İnsanlık dürüst kişileri saygılar.

EVRENSEL ETİK DEĞERLER

DÜRÜSTLÜK FARKLI DURUMLARDA NASIL OLABİLİR?

- **Dürüst kişi** - Her zaman ahlâğa dikkat eder, yalan söylemez, çalmaz, iyi şeyler için çabalar kimseyi kırmaz vb.
- **Dürüst ebeveynler** - Herşeyden önce ailelerini düşünürler ve çocuklarına güzel bir gelecek hazırlamak için çaba gösterirler ki gelecekte çocukları ilerleyebilsin.
- **Dürüst sporcu** - Oynadığı oyunu doğru oynuyor, rakibine saygı gösteriyor, oyunun kurallarına uyuyor, suç işlemiyor,vb.
- **Dürüst hakem** - Kanunlara göre çalışıyor, her kişiye karşı adaletlidir vb.
- **Dürüst tüccar** - Kendi malı hakkında doğruyu söylüyor, kimseyi aldatmıyor, gerektiği kadar ödeme yapıyor vb.
- **Dürüst çocuk** - İyi olmak istiyor, yaşlılara saygı duyuyor, severek okuyor ve ilerlemek için çaba gösteriyor, hiçbir zaman yalan söylemiyor ve herkese yardım ediyor.
- **Kendine karşı dürüstlük** - Objektif olmak, kendini aldatmamak, çıkarımız olsa bile hiçbir zaman kumar oynamamak ve hiçbir zaman uyuşturucu almamak (bunlar kişiyi kayıplara ve başkalarına karşı hilekar olmaya sürüklüyor).

Dürüstlüğü erdemlilik olarak kabul edin, iyi-liği oranlayın ve bu tür bir kişinin davranış-larını düşünün ve kısaca yazın:

– Bir tüccarın müşterilerine karşı saygı duy-madığını, onun eski mal sattığını ve müşte-rilerine paralarının üstünü vermediğini her-kes anlamış. Onun neden iyi bir tüccar ve iyi bir insan olmadığını düşünüyorsunuz?

- Mesela bir komşunuzun ya da bir adamın sürekli kumar oynamaya gittiğini duydu-nuz, aynı zamanda almış olduğu borçlarını ödemek için parası olmadığını, sizce o kişi-nin dürüst olup olmadığını ailesi için sorumluluk taşıyabileceğini düşünüyor musunuz?

- Bir öğretmenin bütün öğrencilerine eşit şekilde davranmadığını ve öğrencilerine hak ettikleri notları vermediğini görmüş müsünüz. - Sizce o öğretmen iyi mi, doğru bir şekilde notları yazıyor mu ve öğrencilerini gerektiği gibi eğitiyor mu? Siz de büyüyünce öyle bir öğretmen olur musunuz?

- Bazı sınıf arkadaşlarınızın okulda diğer arkadaşlarını taciz ettiğini, daha zayıf öğrencileri dövdüğünü, onların paralarını aldığını görüyorsunuz. –Sizce o öğrenci dürüst mü, arkadaşlarına o şekilde davranmaya hakkı var mı?

- Uslusunuz, ailenize karşı saygılısınız, okulda ödevlerinizi yapıyorsunuz ve ilerlemek için çaba gösteriyorsunuz. Sizce dürüst müsünüz, en iyi davranış şekli bu mu ve bu şekilde davranmaktan vazgeçmeli misiniz?

GEREKLİ

- + Her zaman dürüst olmalıyız!
- + Yalan söylememeliyiz!
- + Herkes ne yapması gerektiğini bilmeli ve o şekilde davranmalı!

GEREKSİZ

- Dürüst olmamalıyız!
- Yalan söylemek!
- Sorumluluk reddedilsin ve iyilik yapılmasın!

HER ZAMAN DOĞRUYU SÖYLE!

İnsanların iyiliği için etik vardır. Herkes daha iyi olmak için çabalanmalıdır ve daha başarılı olmaya çalışır. İnsanların ihtiyaçları nelerdir: İyilik, gerçekler ve güzellik.

Bu üç şey insan yaradılışı için geçerlidir. Bunlar iyi veya kötü, güzel veya çirkin ve gerçek ya da yalan olduklarına dair değerlendirilmelidir.

EVRENSEL ETİK DEĞERLER

Gerçek, bilgiler doğru olduklarında doğrudur. Gerçek insanlar için çok gereklidir, olumlu davranması ve yaşaması, diğerleriyle anlaşabilmesi, doğru davranması, yanlışlık yapmaması ve zarar görmemesi, bilgisizlikten zarar yapmaması için.

Bu yüzden doğrulara yönelmeliyiz. Gerçek sevgi: **Her zaman doğruyu ara ve doğru konuş.**

Fakat, insanlarda yalan yaygındır. Yalan gerçeğin zıt anlamıdır. **Dürüst insanlar yalandan utanır ve kaçınır.** Yalancı da dürüstlükten kaçır. Yalanla durumu gizlemek isterler.

Gerçeği saklamak, kimseyi aldatmak, yanlış düşünceye inanmak için de yalan söylenilir. Yalancı, yalan söylemekle kimi planlarını gerçekleştirir, insanlar arası geçimsizlik yaratır. Yalan söylemek çok kötü bir şeydir.

Gerçeğe yönelmek esas olumlu etik yönelimlerden biridir – yalan ise, esas olumsuz davranışlardan biridir. Bu olumsuz özellik egoizmin, açgözlülüğün, kıskançlığın, kötülüğün temelinde bulunmaktadır. İnsanlara sadece iyilik gereklidir ve bu iyilik başarılı olması için yardıma gerek var. **İyiliğe saygı göstermek bir insan için en önemli unsurdur.**

Gandi (1869-1948) modern etik dünyasının en tanınmış kişilerinden biridir. 2000 yılında XX. yüzyılın en tanınmış politikacısı olarak seçilmiştir. Hindistan'da doğmuş, İngiltere'de hukuk okumuş ve Güney Afrika'da avukat olarak çalışmıştır. Hindistan'a dönerek sömürgecilikten kurtulmak için milletini örgütlemeye başlamıştır. Hindistan ahlâk fikirlerini kullanıyormuş ve şiddet kullanmadan mücadele hareketini yaratmış. Gandi hapisaneden kamuya mektuplar yazıyormuş. Ona göre en iyi ve en önemli erdem, gerçekleri söylemektir. Gerçekler ortaya çıkınca millet kurtulacaktır. Hintliler bu öğretmene **MAHATMA** ismini koymuşlar ve anlamı "**büyük ve en iyi kalpli**"dir. 1947'de Hindistan özgürlüğüne varmağa başardı ve Gandi bu devletin ilk başkanı oldu.

**GERÇEKLER VARDIR,
SADECE YALANLAR YARATILIR.**

Jorj Brak

Bu ünlü Fransız sanatçının düşüncesini arkadaşlarınızla tartışın.

DÜŞÜNDÜĞÜN ŞEYİ SÖYLER MİSİN?

- Ev ödevini yazmayınca – iyi hareket ettiğini ve öğretmenlerine yalan söyler misin, ya da yazmadığın için belirli sebepler arasın, veya yanlış yaptığını kabul eder misin? (Ardından da öyle hatalar yapmaz mısın?)
- Okulda ya da evde bir hata yapınca onu yapmadığını inkâr mı edersin, yoksa senin için bu durum normal mi ve bundan sonra böyle hatalar yapmayacağına dair söz verir misin?
- Oyun oynarken bir hata yapınca onu görmezlikten gelip oyuna devam mı edersin yoksa yaptığın hatayı söyler misin?
- Kimse sana yalan söylediğinde ve sen yalan olduğunu kavransan – seni aldattığı için onu özürlüyor musun, diyorsun ki kendin de yalan söyleyebileceğin zaman yalantıracaksın – ya da arkadaşının hareketini beğenmiyorsun ve sen böyle bir davranışta hiçbir zaman bulunmayacağın için söz veriyorsun, yani kimseye söylemeyeceksin?
- Oyunda yanlışlık yaptığın zaman ve yanlışlığını kimse görmezse – hiçbir şey olmadığı gibi oyuna devam mı ediyorsunuz ve böylece daha kolay oyunu kazanacağını mı düşünüyorsun – ya da yanlışlık ettiğini kabul edeceksin ve doğru olarak kazanmak istediğini düşünürsün, oyunu kaybedersen de diğer bir fırsatta kazanacağını düşünüp yanlışlığını kabul edeceksin.
- Bir dükkândan alışveriş yapınca dükkâncı yanlışlıkla fazla verdiği parayı alır mısın yoksa onun hata yaptığını söyleyip fazladan vermiş olduğu parayı iade eder misin?

**YALAN EN BÜYÜK HATA VE
EN KÖTÜ EKSİKLİKTİR.**

Rahibe Tereza

YARARLI

- + Doğruyu söylemek!
- + Hataların gizlenmemesi!
- + Başkalarıyla dost olmak!
- + İşbirliği yapmak!

YARARSIZ

- Yalan söylemek!
- Hatarın ve kötülüklerin gizlemek!
- Başkası için kötülük planlamak!
- Yardımdan ve işbirliğinden kaçınmak!

DÜRÜSTLÜK EŞİT KİŞİLERİN GÜCÜDÜR

Etikte önemli olan insanın davranışdır, doğayı ve sağlığını korumak, dürüst olmak ve dürüstçe çalışmak. Aynı zamanda da insanlar arası davranış da önemlidir - hepsine kazanç getirmek ve amaca ulaşmak için aralarında karşılıklı saygılamaları, yardım etme ve işbirlik yapmaları da önemlidir. Böylelikle hepsinin yararı olacaktır. Bireylerin ve bütün toplumun bakımına Dürüstlük denir.

Dürüstlük; her insanı eşit görmektir ve başkalarına zarar yapmak için hiç kimseye özel bir hak vermez. Dürüst insan, olayları olduğu gibi kavrar, hiç kimseye ikiyüzlülük yapmaz, kimseyi aşağılayıcı gözle bakmaz. Daha doğrusu, hepsini eşit olarak saygılar ve ahlâklarına göre bireyler için düşünce yaratır.

Dürüstlük insanlar için çok önemlidir. Bir kişi eğer sürekli olarak hakaret görüyorsa, o zaman hayatın adil olmadığını düşünür ve iyilik yapmaya devam etmeyeceğine karar verir, o kinli ve huzursuz olur ya da olumsuz olaylar hakkında öç almak ister. Fakat dürüstlikle karşılaşırsa hayatı benimser, hayatta iyilik yapmaya devam eder. Yanlış ettiği zaman eleştiriyi kabul eder, yanlışlıkları düzeltmeye, diğer insanlarla ortak yaşamın değerlerine önem vererek çalışır. İngilizce sözcüğüyle, “fer” davranış, diğerinin devamlı saygılanması, yanlışlık yapılmasından kaçınmak, kabul edilmiş kurallara göre davranmak denilir.

Daha yüksek sosyal anlamda olan kişilerin dürüstlüğü en önemlidir – ebeveynler, yöneticiler, yargıçlar vb. Bu kişiler yanlışlık yapamazlar ve dürüst davranmaları gerekir. Adalet, eşit olan kişilerin gücüdür, hürriyetin, düzenin ve bir toplumda bireyin manevi zenginliğinin ifadesidir

Martin Luter King (1929-1968) tanınmış modern bir kişidir. Bu zenci rahip Amerikalılara bütün insanların eşit olduğunu ve herkesin halleri eşit olduğunu anlatmış. Bu modern ve doğru (adaletli) bir düşüncedir; çünkü o zamanlar hala bazıları ırk ayırımı yapıyor-muş.

King, ırk ayırımına karşı ve toplumda daha zayıfların üzerine yapılan baskılara karşı konuşmalar yapıyor-muş. Dürüst olarak herkesin iyi bir yaşam süreceği-ne inanıyormuş. Konuşmaları yaptığı zaman çok sık "Rüyam var ki..." ifadesini kullanıyormuş. Bu ifadeye toplumda neyin düzenlenmesi gerektiğini ve tekrarlanmaması gerektiği şeyleri ekliyordu. En sık barışın olması, yoksulluğu ortadan kaldırmak, aralarında kişilerin saygılanması gibi elemanları rüyasına ekliyordu. King'e göre kin duymaktan hiçbir zaman intikamla kaçınılmaz, bu duygudan sadece sevgiyle ve iyilik yapmakla kaçınılır. 15 ocak (kötü insanlar tarafından süikastta öldürülmüştür), ayırıcılığa ve adaletsizliğe karşı "gün olarak" ABD'de King'in doğum günü kutlanmaktadır.

NASIL YARGILAYACAKSIN?

- Bir kızın ya da bir erkeğin senden daha dürüst olup olmadığına karar vermen isteniliyorsa nasıl bir karar verirsin, onların cinsiyetine göre mi yoksa dürüstlüğüne göre mi?
- Biri ev ödevlerini yapmıyorsa (ev ödevi, sınıfın düzeni için çaba göstermiyorsa), o kişi aynı binada yaşadığın kişi veya akrabayı korur musun yoksa ona hatalarını söyler misin?
- Eğer biri, etrafına zarar veriyorsa, yaptıklarını görmezlikten mi gelirsin yoksa ona hatasını söyler misin?
- Bir hata yapmış isen ve yapmış olduğun hata yüzünden seni uyarıyorlarsa aynı hatayı yapmaya devam eder misin yoksa özür dileyip doğru davranmaya çalışır mısın?
- Sana karşı adil ve dürüst davranmayı bekler misin? Yoksa sen de onlara karşı aynı şekilde adaletli davranmıyorsun?
- Sporda kurallara ve ortağına saygı gösterir misin? Ya da rakiplerini iterek suç işler misin?

DÜRÜSTLÜK KAYBOLURSA İNSANLIK DEĞERİNİ KAYBEDER.

İmanuel Kant

EVRENSEL ETİK DEĞERLER

ADİL

- + Kanunlara ve koşullara saygı duyulmalı!
- + Herkes eşit olarak kabul edilsin!
- + Adil olunmalı!

HAKSIZ

- Kanunları ve koşulları ihlal etmek!
- Bazıları dikkate alınmamalı!
- Haksız olmalı!

VATANSEVERLİK HALKI VE ÜLKEYİ SAVUNUR

Her insan bir topluluğun parçasıdır – aile, arkadaşların bir bölümüdür, öğrenmede, iş yerinde, yaşadığı yerde (köy, kent), bölge, devlet... Her sosyal ilişki için uygun ahlâki normlar vardır. Çalışma yerinde: profesyonel olma (bilgi ve o bilgiyi kullanmak), sorumluluk, dayanıklılık, işbirlik, kalite elde etmek vb. Milletine ve devletine saygı göstermek, vatanseverlik duygusu ve ahlâki normlar gibi ilginç değerlerdir.

Devlet, genel siyasi birliktir. Bu birlikte vatandaşlar belirli haklarla korunmuştur ve kendileri ile bütün ahali için ilerleme, daha iyi bir yaşam temin etmeleri için kendi siyasi amaçlarını gerçekleştirirler. Kendi çerçevesi içerisinde yaşayan bütün insanların daha iyi bir yaşamın olması her devletin amacıdır.

Vatanseverlik, eski bir etik normdur. Bu normu eski milletlerde de görebiliriz. Eski Romalılar vatanseverliği kişiliğin en önemli özelliği gibi adlandırıyor. En ünlü Roma etikçisi Kikeron "etik" kelimesini yaratmıştır. En yüksek Roma idarecisi Konzul olarak, Katilina'ya karşı çıkmış ve idareyi yıkmak için birçok vatansever konuşmalar yapıp demokrasiyi korumuştur; bundan dolayı "Vajman babası" – devlete en çok iyilik yapan kişi olarak adlandırılmıştır.

Pitu Guli

Her milletin kahramanı vardır. Onlar kendi ülkelerini sevmiş, savunmuş, korumuş, ilerletmiş ve halkına vatanseverliği anlatmış. Bizim tanınmış kahramanlarımız şunlardır: Kral Marko, Gotse Delçev, Nikola Karev, Damyas Gruev, Kruşevo yakınlarında Meçkin Kamen’de savaşta ölen Pitu Guli. İkinci Dünya Savaşı’nda yer alanlar: Straşo Pincurot ve Mirçe Atsev.

Kahraman olarak sadece ülkesi için savaşanlar değildir. Ülkesini seven ve saygı duyan insanlara da denir. Bugün kahramanlık sadece savaşlarla değil, aynı zamanda doğayı sevmek, ülkesini sevmekle de olur. Bir ülke güzel şeyler elde ederse, o ülkede güzel duygular yaşanılır, o ülke herkes tarafından tanınmış ve sevilen bir ülke olur.

Bir devlette olumlu gelişmeler gerçekleştiği zaman, sporda önemli bazı başarı elde edildiği sırada ya da kimi yetenekli kişinin elde ettiği başarısıyla vatanseverlik duygusu artmaktadır.

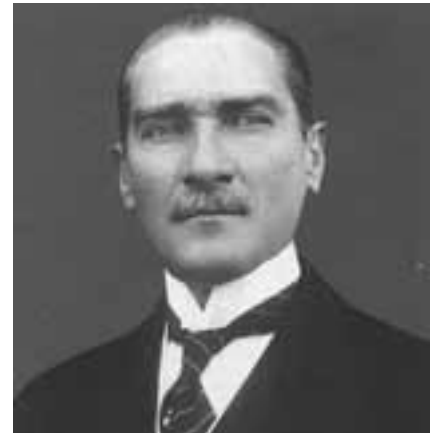
GENEL ETİK KAVRAMLAR

İLERLEME -

İlerleme, şimdiye kadar elde edilen başarı

– çağdaş yaşamda yüksek amaç elde edildiğinde.

MUSTAFA KEMAL (1880-1938) Selânik’te doğmuştur, babası Debre kökenlidir. Manastır’da Askeri İdadi’de okumuştur. Mükemmel bir subay ve ondan sonra general oldu (Paşa). Birinci Dünya Savaşı’nda seçkin biri olmuş ve daha sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin kurulmasını sağlamıştır. Bundan sonra sultanlığı ve Osmanlı dönemini sona erdirmiş. Yunanlılara karşı başarılı bir savaş yapmış ve Türkiye Cumhuriyeti’ni kurmuştur. Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk modern Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk, büyük ve modern bir ülke kuran bir başkandır. Ülkesi için yapmış olduğu kahramanlıklardan dolayı halkı ona **ATATÜRK** (Türklerin atası) mahlas adını vermiştir.

EVRENSEL ETİK DEĞERLER

Dünyada bütün insan ve devletlerin birleşmesi olarak küreselleşme ile çağdaş yurtseverlikle gelişir (mesela Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletlerin varlığı gibi). Vatanseverlik, başka milletlere mensup olan kişilerin kaliteleri yüzünden onları kıskanmak anlamına gelmez. Başarıları için sevinmek ve genel olarak insanlığın başarıları için sevinç duymaktır.

Con Kenedi (1917-1963), İkinci Dünya Savaşına katılmıştır (aynı savaşta ağabeyi hayatını kaybetti) Ülkesinin haklarının geliştirilmesine, kültür, eğitim ve bilimin yeni bir gelişme yoluna girmesine katkıda bulundu. Aynı zamanda Ay'a ilk uçuşu yapmak için Neil Amstrong'u gönderdi (1969). En genç Amerikan Cumhurbaşkanıydı (1961). O çağdaş vatanseverlik düşüncesini şöyle ifade etti:

ÜLKENİZ SİZİN İÇİN NELER YAPABİLİR DİYE SORMAYIN, FAKAT SİZ ÜLKENİZ İÇİN NE YAPABİLİRSİNİZ DİYE SORUN!

✓ İYİDİR:

- + Memleketini sevmek!
- + İyi vatandaş olmak!
- + Bilim adamı olmak!
- + Halkına saygı duymak!
- + Tüm dünyadaki insanlara saygı duymak!

✗ KÖTÜDÜR

- Memleketine değer vermemek!
- İyi bir vatandaş olmamak!
- Çalışmamak!
- Kendi ülkesinin vatandaşına saygı duymamak!
- Tüm dünyadaki insalara saygı duymamak!

Bu **etik öneriler** için düşünün, neler yapılmalı? Neler yapılmamalı? Neden bunlar **etik normlar** olarak sunulmuştur, aranızda konuşun.

GÜNÜMÜZÜN AHLÂĞI

Ahlâkın amacı her dönemde aynıdır. Fakat aynı zamanda farklı da olabilir. İnsanların her zaman ciddi davranmaları ve yakınlarına iyilik yapmaları gerekir. Fakat insanlar farklı devirler ve bölgelerde yaşadıkları için farklı şeyler hissedebilir ve onlara saygı duyulmasını isteyebilir.

Geçmişle insanların istekleriyle ilgilenmemiz gerekmez. Mesela onların krala karşı itaatkâr (itaatlı) olmaları gerekiyormuş, savaşmalıymışlar, köleleri olabilirmiş, onlardan farklı olanları öldürebiliyorlarmış. Bunun gibi binlerce ahlâki amaçlar ve gelenekler örnek olarak vardır. Fakat bunlar bugün modern değildir. Bugün bizim için farklı değerler vardır. En önemlileri sağlık, çevre ve bilim dallarıdır.

İnsan için en önemli şey SAĞLIĞIDIR. İnsanlar her zaman sağlıklı olmak isterler, fakat eskiden bunu nasıl sağlayacaklarını bilmiyorlarmış. Çünkü o zamanlarda ne doktorlar ne de ilaçlar varmış. Bugün tıp çok ilerlemiştir. Mesela şimdiye kadar sigara kullanmanın akciğerler için zararlı olduğunu ve sigarayı sırf erkeklerin kullanabileceğini söylüyorlardı; fakat artık kadınlar da sigara kullanıyor. Bugün artık sigara kullanma insanın sağlığına zararlı olduğunu biliyoruz ve birçok hastalığa neden olduğunu da biliyoruz; fakat zararlı olduğunu bildiğimize rağmen sigara kullanmaya yine devam ediyoruz. Aynı zamanda çocuklar alkol kullanmamalı. Eroini kimse hiçbir zaman kullanmamalı!

Tıp hakkında oldukça fazla kitap okumamız ve verilen bilgileri uygulamamız gerkiyor. Öncelikle daha dinç ve sağlıklı yaşamak için spor yapmalıyız! Spor yapmak, **bioetiğin** genel amacıdır. Biyoetik, sağlıklı insan için en önemli zenginliği olduğunu bizlere öğretir. İnsan sağlıklı ve kurallı davranışla en önemli ahlâki ödevini gerçekleştirmektedir. İnsan kendini iyi hissedince her şeyi olumlu görür. Sağlıkla ilgili bilgilerimizi birbirimizle paylaşmalıyız.

EVRENSEL ETİK DEĞERLER

İSTEK, SAĞIKLI OLMAK İÇİN EN ÖNEMLİDİR!

Pol de Kroyf

Bu doktorun düşüncesini tartışmaya çalışın.

BİOETİKA -

Etiğin yeni bir dalıdır ve biyolojiyle bir birleşimdir. Hayatın ilerlemesi için korunması gereken şeylerdir: Doğa, canlılar, sağlığımız, aynı zamanda bağımlılıklardan kurtulmak (sigara ve alkol), sporda dopingin yapılmaması.

ÇEVRE ETİĞİ -

Etiğin yeni bir dalıdır. Bu dal çevre ve insan davranışlarıyla ilgilidir.

HAKER ETİĞİ -

Etiğin yeni bir dalıdır. Bu dal bilgisayarlıların doğru çalışmaları, başkalarına zarar yapmamaları, başkalarının sırlarını ortaya koymamaları gerektiğiyle ilgilidir..

GENEL ETİK KAVRAMLAR

Sağlıktan çok, insanın çevreye karşı duyarlı olması gerek. Doğayı inceleyen etiğe Ekoloji ismini veriyoruz. **EKOLOJİ ETİĞİ** de insanların iyi çevresi olmasını öğreten bir bilim dalıdır. İnsanların yüksek sayıda olmasıyla ve gelişmiş teknolojisiyle kolayca doğa ve yaşam çevremize zarar yapıyoruz. Giderek çevrede daha az ağaç görüyoruz. Sular ve hava daha kirli, insanlar daha fazla çöp atmak ve temizlikle az uğraşmak. İklim de sürekli olarak değişiyor bu da bir değişim şeklidir. Kimyasal maddeler birçok hastalıklara ve yaşam problemlerinin nedeni oluyor. Nükleer silahlar çok tehlikelidir. Akıllı insanlar bu gibi tehlikelerden dolayı çok kaygılanırlar ve insanların daha dikkatli olmaları ve bu gibi sorunları ciddiye almaları önerilerinde bulunmaktadır. Bu, bugünün ve yarının ahlâğın genel fikridir.

KÜRESEL DÜŞÜN, YEREL UYGULA!

Çevrecilerin temel bilgisi

Bugün insanlar her şeyi daha iyi biliyor. İnsanların emeği karşılığında birçok icat edilen makineler insanların daha iyi ve daha dinamik yaşamalarını sağlıyor. Bilgisayarlar gibi önemli makineler yaratılmıştır. Bilgi, insanlık gelişmesinin esasıdır.

Bilim bugünkü insanın bilgilerine dayanıyor. İnsan bilgisinin gelişmesine İNFORMATİK bilimi ilginç ahlâk ödevleri sunar. Daha fazla bilgi sahibi olmamız için bizi teşvik ediyor. Aynı zamanda, bilgisayarları akıllıca kullanmamız gerekir, bilgisayar aracılığıyla aldatılmaya da dikkat edelim ve kimseye zarar yapmayalım. İnsanların yeni ahlâki sorumlulukları şunlardır: öğrenme, bilgi paylaşımı ve yeni makinelerin kurallı olarak kullanmaları.

Etik için yine de iyi davranmak, iyi birer birey olmak, sağlığımızı korumak en önemli faktörlerdendir. Aynı zamanda doğamızı ve yaşam çevremizi de korumalıyız. Bütün bilgilerimizi geliştirmeliyiz, makine ve bilgisayarları yararlı işler için kullanmalıyız.

Bununla ilgili kısa bir metin yazın:

- Sağlığımızı nasıl korumalıyız;
- ya da doğayı ve çevreyi nasıl korumalıyız;
- ya da bilgisayarda çalışırken nasıl davranmamız gerekiyor?

Reyçel Karson (1907-1964) Çevrenin ve doğanın korunması için büyük emek sarfedenlerden biridir. Denizaltı hayvanları hakkında mükemmel kitaplar ve yazılar yazmıştır. "Suskun İlbahar" adlı kitabında (1962) insanların doğaya karşı dikkatsizliklerini anlatıyor. Kenedi Cumhurbaşkanı, dünyada Doğa ile ilgili sorunların tespit edilmesi için ilk komisyonu kurmuştur (Etik Komiteler ismiyle bugün bilinirler). Böylece tehlikeli kimyasal maddelerin kontrolü ve kullanma yasağı devlet tarafından ilk defa gerçekleşmiştir.

EVRENSEL ETİK DEĞERLER

Karson akıllı, iyi ve cesaretli biriymiş. Bu özellikleri insanların çevreye yapmış olduğu kötülükleri ortaya koyarak göstermiştir. O, canlı dünyayı kurtarmaya çalışmış: “Eğer bu şekilde davranmasaydım ve bunları yapmasaydım doğada mutlu olamayacaktım.” demiştir.

İNSANLAR DOĞANIN BİR BÖLÜMÜDÜR VE ONUN BİLİNÇSİZ OLARAK DOĞAYA KARŞI SAVAŞI, AYNI ZAMANDA KENDİYLE SAVAŞIDIR.

Reyçel Karson

Bu ünlü yazarın düşüncesini arkadaşlarınızla birlikte tartışın.

Aşağıdaki sorular hakkında düşünün ve sorulara cevap verin:

- Sağlığını yeterince koruyor musunuz? İyi besleniyor musunuz? Ne yaptığınıza dikkat ediyor musunuz? Dinleniyor ve iyi giyiniyor musunuz?
- Hastalandığınızda doktora gidiyor musunuz ve doktorun önerilerini kabul ediyor musunuz? Hastalanınca ilaçlar kullanıyor musunuz ya da hastalığın kendiliğinden geçeceğini mi düşünüyorsunuz?
- Sigara kullanmanın zararlı olduğunu biliyor musunuz? Büyüdüğünüz zaman sigara kullanmamanıza karar getirdiniz mi?
- Alkol kullanmanın kötü olduğunu biliyor muydunuz? Alkol kullanmamanıza kararlı mısınız?
- Eroin kullanmanın kötü taraflarını ve hayatın en büyük tehlikesi olduğunu biliyor musunuz?
- Sağlıklarını korumaları konusunda başkalarına yardım ediyor musunuz?
- Doğa nasıl korunmalıdır? Ekoloji için kitap okuyor musunuz? Ekoloji etkinliklerine katılıyor musunuz? Çöpü nerede atacağınıza dikkat ediyor musunuz? Fidan ekliyor musunuz?
- Bilgisayar kullanıyor musunuz? Bilgisayarda doğru dürüst çalışmayı denediniz mi? Bilgisayarı bilgi edinmek ve insanlarla iletişim kurmak için mi kullanıyorsunuz ya da sadece oyunlar oynamak için mi kullanıyorsunuz?
- Zararlı bilgilerden ve internette tanımadığınız kişilerin tekliflerinden kaçınıyor musunuz?
- İnsanlara internet aracılığıyla zarar verilebileceğinizi duydunuz mu ve bu tür şeyleri yapmayı denemediniz değil mi?

BUGÜN İYİ OLAN:

- + Sağlığımıza dikkat etmeliyiz!
- + Doktorların tavsiyelerini dinlemeliyiz!
- + Doğa ve çevrenin korunması gerekir!

- + Uzman olmak için çalışılmalı!
- + Bilgisayar aracılığıyla kimseyi kırmamalıyız!

BUGÜN KÖTÜ OLAN

- Sağlığımıza zarar vermek!
- Doktorları dinlememek!
- Doğaya ve çevreye zarar vermek!

- Derslerden kaçmak ve ders çalışmamak!
- Başkalarına internet aracılığıyla kötülük yapmak!

Bu **etik öneriler** hakkında düşünün. Neler yapılmalı? Neler yapılmamalı? Bunların neden birer **etik norm** olarak sunulduklarını düşünün?

EVRENSEL ETİK

İnsanların yaşadığı her yerde kendine ait ahlak anlayışları vardır. Aileler de seçmiş oldukları ahlaka göre ayırt edilir. Kimileri durmadan kavga ediyorlar, kimileri titiz davranıyorlar, kimileri daima güler yüzlüdür. Bunlar, doğal özelliklerdir. Her kişinin kendi özelliğine ve yönelimine göre olumlu özellikleri kavramalıdır.

İnsanlığın şu anki durumu hiç iyi değil. İnsanlar nasıl davrandıklarına bakmazlarsa bu durum hiçbir şekilde düzelmez. İnsanlar doğayı korumalıdır, sağlığımızı da korumalıyız. Her birey en yeni buluş ve yaşam ile muayyene yöntemlerine göre sağlığını korumalıdır. İnsanlar kendileri arasında daha fazla çatışma yapmamalı. Bu da birbirlerine saygı göstermeleri gerektiği anlamına gelir. Demek ki, insanların benzer ahlakları olmalıdır.

Buna **EVRENSEL ETİK** denir ve tüm dünya için aynıdır, değişmez. Önemli olan: Barış, Eşitlik, Saygı, Dostluk, İşbirliği, Yardımlaşmadır. Bu değerler tüm dünyada en önemli değerler olarak kabul edilmiştir. Yeni ahlâk, dünyanın her insanına ait olmasına yöneliktir.

EVRENSEL ETİK DEĞERLER

Halktan insanlar iyiliği öğrenir. Üsküplü Rahibe Tereza bunun için bir örnektir. Aziz Kliment Ohridski insanlara iyilik yapmakta aralarında yarışmalarını öğretmiş. Aziz Kliment'in dersi insanlığın ahlâk yasalarından biri olarak değerlendirilebilir." **KÖTÜLÜKTEN KAÇIN, İYİLİK YAP!**"

Tarihin farklı dönemlerindeki bütün insanların olumlu ahlâki amaç ile normları dünyadaki bütün insanlara aynı ahlâk için esas olmalıdır. Bunun için Birleşmiş Milletler Örgütü ve onun içinde faaliyet gösteren Eğitim, Kültür ve Bilim Örgütü olan UNESCO yönelmiştir.

BARIŞ
EŞİTLİK
SAYGI
DOSTLUK
İŞBİRLİK
YARDIMLAŞMA

FARKLI MİLLETLER NASIL HAREKET EDİYOR

Etiğin genel manası her millette aynıdır. Eşitlik, saygı, dostluk, **işbirliği**, yardımlaşma. Bu değerler tüm dünyada önemli değerlerdir. Fakat her millette farklı özellikler gösterilir:

Kuzey'de **Eskimolar** burunlarıyla selâmlaşırlar.

Japonlar'da tanışma bilinmiyormuş, onların tanışması ellerini birleştirip eğilmekle olur.

Konfüçyus'a göre yaşlılara saygı göstermek gerekir. Onun mezarı 2.500 yıldır aynı şekilde durmaktadır.

Antik Helen döneminde en tanıdık iki etik ifade: "Kendini öğren!" ve "Ölçünü bil (koru)!". İkinci ifadeyi Aritotel ahlâğın esasları olarak açıklamıştır, ilk ifadeyi ise **Roma İmparatoru** olan Marko Avreliy aynı başlıklı kitabında kullanarak bugünlere kadar iletmiştir.

Makedonların bilinen özellikleri dürüstlüktür.

Arnavutların özelliği “besa” sözüdür ve bununla vermiş oldukları sözü yerine getireceklerini bildirirler.

Almanlar kibar insanlar olarak bilinmektedir. Onlar “Efendim!” ”Buyrun” kelimelerini çok kullanırlar.

Amerika’da ise yolda kalmış birini gerektiği yere kadar götürmek geleneği vardır.

BÜTÜN İNSANLAR İÇİN GENEL İYİLİK

- + İyilik yapmaları!
- + Aralarında saygı göstermek!
- + Yalan söylememek!

BÜTÜN İNSANLAR İÇİN KÖTÜ OLDUĞUNU DÜŞÜNÜR

- Kötü olmak ve kötülük yapmak!
- Başkalarına saygı göstermemek!
- Yalan söylemek ve başkalarını aldatmak!

EVRENSEL ETİK DEĞERLER ikinci bölümünün sonunda bütün dünya doğadaki olaylarla, sağlık sorunlar hakkında kaygılıdır. İnsanların kötü davranmaları yüzünden iyilik azalıyor. Bu yüzden ünlü düşünürlerin fikirlerine saygı duyulmalı ve bu fikirleri hayatımıza uygulamalıyız.

YAŞAYAN HER ŞEY İÇİN SORUMLULUK

Ünlü düşünür, dinbilimci, filozof ve müzisyen **Albert Şvaycer** (1875-1965) en büyük Nobel Barış ödülünü kazanmıştır (1952), Afrika’da hastane yaptırmış ve tüm insanlar dünya düşünürler ve iyi insanlardan öğrenme gerektiğini belirtmiştir:

“Bana, ilkönce, insan olarak insanlık hakkında ne yapabileceğim sorusu ilgilendiriyor... Gerçek, sevgi, barış sevgisi ve iyilik güçleri bütün diğer güçleri aşar... Sadece insanlık bütünlükle etik amaçlara yönelirse başarıya ulaşabilir.”

EVRENSEL ETİK DEĞERLER

“Ahlâk canlılar yaşadığı sürece devam eden sonsuz bir süreçtir... Ahlâk konuşmanın bittiği yerde başlar...” Şvajcer iyilik yapanlara çok değer veriyormuş.

Şvajcer, iyilik yapan kişilere saygı duyuyormuş: “İyi insanların etkisi altında hiçbir zaman hissedemeyeceğim ve hiçbir zaman yapmayacağım şeyleri yaptım. Bugün sahip olduğumuz birçok olumlu özellikler için tarihteki iyi insanlara borçluyuz...”

TEKRARLAMA İÇİN SORULAR

Ahlâk sadece birey için mi, grup için mi ya da tüm dünya için mi geçerlidir?

Neden moral değerleri tüm dünyada aynıdır?

Dürüstlük nasıl bir değerdir? İnsanların ihtiyacı var mıdır?

Dürüstlük hayatımızın hangi bölümünde ve hangi konularda önemlidir?

Sporla doğru davranma ne demektir?

Gerçekler isteksiz kavranıp öğrenilebilir mi?

Hangi Hindistanlı çağdaşımız gerçeğin ihtiyacını vurguluyormuş?

Yalan nedir?

Yalan söylemek mi iyidir yoksa doğru söylemek mi?

Adaletle de savunan dürüstlük etik norm mudur? Doğruluğun karşısında bütün insanlar dürüst davranmalı mı?

İnsanlara dürüstlük gerekli midir? Adaletli değilse o insan nasıl bir kişidir, adalet yoksa o toplum nasıl bir toplumdur?

Bugün vatanseverlik önemli bir duygu mudur? Dünyaya nasıl gelişmektedir?

Vatanseverlik hakkında Kenedi'nin Cumhurbaşkanı olarak mesajı nasıldır?

Bugünkü ahlâğın en önemli alanları hangileridir?

Doğa ve sağlık korunması için en yeni bilime ne denir? Hangi iki bilimin isimlerini taşımaktadır?

Sağlık korunmalı mı? Sağlık nasıl korunmalı?

Çevre için çaba göstermemiz gerekiyor mu?

İnsanın kendi yaşam çevresinde hayat şartlarını açıklayan bilime ne denir? Doğa ve yaşam ortamını korumak için öğreten ahlâğa ne denir?

Ekoloji bitki ve hayvanların korunmasıyla ilgilenen bir bilim dalı mıdır?

Bilgisayarla çalışırken kötü insanların size kötülük yapabileceklerine dikkat ediyor musunuz?

Genel etiğe ne denir? Bugün tüm insanların genel etik değerleri nelerdir?

Hangi bilim adamlarının düşünceleri sizde genel etiği hissettirmektedir?

Okuma kitabının üçüncü bölümünde **İYİ DAVRANMAK** konusu tartışılıyor. Her insanın kendine ait özellikleri vardır. Her kadın/erkek kendine göre “Ben”dir. Yaşama şekli, inancı, hoşlandıkları, bilgileri herkeste farklıdır ve insanlar buna göre birbirlerini ayırt edilir. “Ben” kişisel varoluşun en güçlü özelliğidir. Aynı zamanda insanlığın karşı tarafında başkası diye bir kavram vardır ve ona karşı da davranmamızda dikkatli olmalıyız. Bütün kişilerin arasındaki karşılıklı saygınlık insan vicdan ve ahlâkın en büyük galibiyeti bulunmaktadır.

İnsan var oluşunun diğer tarafında “DİĞER”i bulunmaktadır. Her insanın akraba arkadaşları, işbirlikçileri gibi yakını vardır. İnsan yakınlarını tanır, onlarla ilişki kurar, ortak olaylar, karşılıklı aralarında sırlarını birbirlerine güvenerek söylerler. Yakınlarıyla görüştükleri zaman sevinirler, kaygı ve sevinçlerini paylaşırlar.

Yakın kişi, insanların yanında bulunan kişidir, örneğin komşularla çevrelenmiş-onları halen tanımıyor. Dünyada o kadar çok insan vardır ki bütün onlar hayatımızın bir bölümüdür. Yakın insanlar bizlere benzer, onların da hayat planları ve faaliyetleri, kendi istek ve umutları, yürek, kendi hayatları, sevinç ve acıları vardır. İnsan dünyada yalnız değildir. Onun etrafında birçok kişi yaşamaktadır-onlarla ilişkisi olmamasına rağmen, onların var olduğunu bilir. Dünyada doğa, doğal güzellikler, hayvan ve bitkiler ile birçok insan tarafından yaratılmış eserler vardır, yine de dünyanın en önemli elemanı insanların var oluşudur. Dünyada bütün insanlar birbirlerine yakındır, hem bizim çevremizden hem de dünyanın diğer bölümünden. **Hepimiz insanlığı oluşturuyoruz. İyi insanlara, her kişi yakındır.** Yarın herkes benim yakınım olabilir.

Bundan dolayı benim ahlâki amaçlarım sadece tanıdığım kişilere değil, bütün insanlara yönelmiştir. Yaşamın her alanında iyi davranmam ve karşılaştığım her kişiye karşı iyi davranmam önemlidir.

İYİ DAVRANMAK

İnsanlar işbirliği yapınca birbirlerini tanıyınca yakın olabilir. Herkes bütün insanlara karşı saygı göstermeli-yakın çevremizden, yaşadığımız bölgeden, kentimizden, dünyadan. Çünkü bütün insanlar eşit haklıdır ve aralarında dost olmak iyi bir özelliktir.

Ahlâk bu tür değerleri bizlere öğretiyor. O değerler de şunlardır: Barış – insanlar arası çatışma ve savaşlar olmasın; Sevgi – temiz duygular ve büyük saygı; İyi niyet – iyi davranmam ve bütün insanları sevmem için isteğim olsun; Arkadaşlık – aramızda hoş ve yararlı duygular ile arkadaşlık etmek.

Bu tür değerler ortak yaşamın esasıdır ve her insan bu değerleri saygılamalıdır: Endişe, Yardım, Anlayış, Tolerans ve İşbirliği vb.

ENDİŞE – Birilerinin iyi olmasını istemek. Onlarla yapılan işbirliği ve iyi davranış herkesin iyi hissetmesi ve iyi olması için endişe etmeliyiz. Bu davranış bizim diğerlerine karşı veya bazı iş için kaygılı olduğumuzu gösterir. Çünkü diğer kişilerin durumu veya faaliyetleri iyi ise, o zaman hem onlar hem de biz memnun oluruz. Görevlerimizi sorumlu ve dikkatle gerçekleştirmemiz gerekir.

YARDIM – Yaşamında veya çalışmasında destek olarak birine bir şey vermek. Yardım insanlara destek verir ve ödev ile sorunlarını kolaylaştırır. Bu yüzden yardım bir şekilde minnetkârlıktır ve her insan fırsatı olduğunda diğerlerine yardım etmelidir.

ANLAYIŞ – Akıllıca davranış ve düşüncedir. Beraber yaşamak için iyi anlaşabilmek çok önemlidir, aynı zamanda diğerlerinin amaçlarını, niyetini, davranışını, ortak yaşam için çoğunluğun kabul edilmesi doğrudur. Anlayışla karşılıklı güven, farklı konular üzere anlaşma, işbirlik sağlanabilir. Olumlu düşünen ve ahlaki kurallara saygı gösteren kişiye anlayışlı kişi diyoruz.

HELP EVER, HURT NEVER

(İngilizce – Her zaman yardım et, hiçbir zaman zarar yapma!) – en tanıdık çağdaş kısa etik mesajdır.

Bu etik öneriler ve değerler çok önemlidir. İnsanların aralarında anlaşabilmeleri ve doğru davranmalarını sağlamaktadır. Bunlardan **ETİK DAVRANMA İSTEĞİ doğmaktadır**, bu da ahlâkın özüdür ve insan yaşamı için ahlak öneminin saygılanmasını sağlamaktadır. Daha doğrusu, insanın doğru, kurallı, adaletli davranma özlemi.

Zıt olan hedef ve davranışlar – toleranssız olmak, endişesiz olmak, yardım etmemek, işbirliği yapmamak vb. etiğin dışlanması ve şiddeti, düşmanlığı, kötülüğü kabul etmek demektir. İnsanlar genel ahlâk bilgileri olmayanları ve o gibi değerleri saygılamayanları sevmiyorlar; o gibi olumsuz kişiler insan birliğinin şerefli kişileri olmaları için kendi davranışlarını değiştirmelidirler.

TOLERANS -

Sabırlı olmak, diğerlerinin bizden farklı olduklarını kavramak ve farklılıklara karşı çıkmamak, diğerlerinin düşünce, inanç, görüş ve var oluşuna karşı çıkmamak; toleranslık (hoşgörü) tartışmada, tutumların yaymasında ve diğer düşüncelerin delillerle yanlış olduğunu gösterdiğimiz zaman şiddet ve baskının kullanılmamasını öğretir; Hintlilerin tolerans için iyi örnekleri vardır – *ahimsa* olarak adlandırılır. Şiddetsizlik düşüncelerde bile başkasına kötülüğü düşünmemek, ne eylemle ne de sözlerle; bu gibi davranış sadece insanlara yönelik değildir, aynı zamanda hayvan ve bitkilerle, yani bütün canlı dünya için geçerlidir. – Bunun zıddiyeti ise toleranssızlıktır. Kimseyle geçinemediğim zaman, durmadan kavgaya çıktığımda, sadece benim tutumum doğru olduğunu düşündüğümde ve her kişiye karşı saldırdığımda; bu özellik şiddet, agresyon, saldırı, kötü düşüncelik, suç işlemek

İŞBİRLİK -

beraber iş yapmak, iş yaparken yardım etmek, özellikle iş arkadaşımızla, işlerin kontrolünü yaptığımız kişi ile işlerimizi paylaşmakla daha kolay başarı kazanabiliriz – işbirlik, çalışma ve hergünkü hayatta meslektaşlarımıza güvenmemizi sağlar, bu gibi davranışlar insan için çok önemlidir.

Ahlâkın anlamı, sürekli iyilik ve Kötülük hakkında konuşmasına rağmen sadece iyiyi benimsemek ve kötü hakkında olumsuz konuşmak yeterli değildir. **İyilik yapılmalıdır kötülük ise yapılmamalıdır.** İyiliğin seçimiyle ve uygun davranışla insanların niyeti ve davranışları ölçülür. Buna İYİ HAREKET anlamı veriliyor.

İnsanlar, öğütlerle, nasihat almakla, etiği öğrenmekle ve kültürel kalkınmayla ahlâğı öğreniyorlar.

GENEL ETİK KAVRAMLAR

İYİ DAVRANMAK

Aynı zamanda, önemli olan insanların isteği ve çabalarıdır. İyi insanlar neler yaptıklarına ve ahlâki davranmalarına dikkat ederler ve bunun için özel övgü beklemezler (olsun ki kötü davranış için eleştirilmesi gerekmediğini düşünüyorlar). İnsanlar iyi davranmanın önemli olduğunu hissederler. Kötü amaçlar ve yanlış davranış her zaman kimi insan veya diğer bir canlı varlık için kötülük yaratır. Bu ise aynı zamanda hem diğerlerine hem de kendimize kötülük yapmak anlamına gelir.

Kötü niyet ve davranışlar için insan suçla karşılaşır ve olumsuz değerlendirilir. İyi davranışı ise, herkes benimser ve olumlu karşılaşır-değerlendirilir. Hayatın her alanında bu böyledir-hem aile üyelerin aralarındaki ilişkilerinde, Doğa, bitki ve hayvanlara karşı davranmakta, iş yerinde (gençler için okumak iştir), diğer insanlara karşı, arkadaşlara karşı, malımıza ve sahip olduğumuz nesnelere karşı...

İyi davranmanın önemi için insanların var olduğu değerlendirmeler de söz etmektedir. İyi davranma için ahlâklı, etik, iyi, hoş, güzel, doğru, kurallı, yararlı, saygılı, istenilen, mükemmel olduğunu söylerler. Kötü davranma için ahlâksız, etik olmayan, kötü, çirkin, yanlış, değersiz, sefil, normal olmayan, doğru olmayan, kullanılmayan gibi ifadeler kullanılmaktadır.

Şu bilinmelidir – Çoğunluk davranmayı beğenmediği zaman, bu konuda düşünmelisin, burada bir şey yanlıştır! Davranışını değiştir!

İYİ YAPILMASI GEREKTİĞİNİ SÖYLEME, İYİLİK YAP!

Roma Çarı – Etikçi Marko Avreliy

DOĞRU

- + Dürüst olmana dikkat edesin!
- + Davranmana dikkat edesin!
- + İyilik yapanları övesin!

- + Toleranslı olasan ve bütün insanları saygılayasın!
- + Bütün insanları sevesin.

YANLIŞ

- Dürüst olmamak!
- Kendi hareketlerine dikkat etmemek!

- Kötülük yapanları övmek!

- Toleranslı olmamak ve insanlar saygılanmaması!
- İnsanlar sevilmemesi!

Vermiş olduğumuz çift değerleri karşılaştır, hangi değer iyi, hangisinin kötü olduğunu belirle ve hangisinin hem insanlar tarafından hem de senin tarafından saygılanması gerektiği değeri belirle-neden ve nasıl belirli bir değer karşılığı insanlar için kötüdür?

dürüstlük
anlayışlık
terbiyeli olmak
nezaket
insanlık
ahlâk
sevgi
temizlik
dikkat
çalışkanlık
adalet

dürüst olmamak
anlayışsızlık
terbiyeli olmamak
nezaketsizlik
insansızlık
ahlâksızlık
nefret (kin)
kirlilik (pislik)
dikkatsizlik
tembellik
adaletsizlik

AFFETMEK- ARANIZDA AFFETMEK

Halkımızın etik bayramı var. Bu bayrama biz “Affetme Günü” diyoruz, çünkü bu bayram insanlar arasında ahlaki bir önemi vardır. O gün herkes birbirinden af diler ve herkes dargın olduğu kişiyi affeder. Herkes hata yapabilir, fakat önemli olan affetmektir. Diğerleri gibi ben de yanlışlık yapabilirim, fakat birbirimize affetmek, neşeyle yaşamak ve birbirimize kötülük yapmamakla yaşamamız insanlığın bir özelliğidir. O güne AFFETME denilmektedir. O gün hayattaki sadece iyi şeylere düşünmekteyiz, en önemlileri ise vicdan, sevinç, insanlar arası iyi ilişkiler, karşılıklı saygıdır. Bunlar için ilkönce toleranslı olmamız gerekir, birbirimize kızmayalım, kinli olmayalım. Birçok aydın kişi ve etikçiler affetme insanın en iyi girişimi olduğunu ve hayatı kolaylaştırdığını belirtiyorlar.

Diğerlerinin bize karşı iyi davranmasını beklemek, affetmek değildir; ilkönce iyi davranmakta biz öncüllük etmeliyiz. Affetme Bayramı’nda yanlışlık ettiğimiz kişilerden özür dilemekteyiz, aynı zamanda bizden anlayış isteyen ve özür dilemeyi isteyenleri biz de affetmeliyiz. İntikam, düşmanlık gibi düşünceleri dışlamalıyız ve anlayışlı olmak, diğerlerine dikkat etmek ile iyi davranışla yaşamayı ödev olarak bilmeliyiz.

Fakat, her zaman Affetme Bayramı beklenilmemeli, insanlar hata yaptığında hatayı anlayınca hemen özür dilemelidir. Bu şekilde ruhları rahat olur ve vicdan asabı çemezler. Kötü düşüncelerimiz olmamalı ve yakınlarımıza hakaret etmemeyi dikkat etmeliyiz. Aynı zamanda bize kötülük yapılmışsa, onu unutmaya çalışmalıyız. En önemlisi, insanlarla yaşadığımızı bilmeliyiz ve onlarla uzun yıllar beraber olacağımızı unutmamalıyız. Bundan dolayı ortak bir dilimiz olmalıdır. Anlaşmazlık en kötü ortak yaşam biçimidir.

İnsanlara karşı yanlışlık yapma veya küçümseme ve onlara karşı nasıl davrandığınızı, onlardan af dileyip, dilememe konusunda kendi tecrübeleriniz hakkında konuşma yapın.

**KÜÇÜMSEYEN KİŞİLERİN ÜZERİNE İNSAN
AFFEDEREK ÇIKAR:***Napoleon*

Affetmenin güzelliklerini ve küsmenin ne kadar kötü olduğunu arkadaşınızla tartışın.

**AİLEDE HERKES BİRBİRİNİ SEVMELİ, BİRBİRİNE YARDIM
ETMELİ VE SAYGI GÖSTERMELİDİR.**

Toplumun en küçük sıcak yuvası ailedir. Anne, Baba ve çocuklar ailede birbirine sıkıca bağlıdır. Ebebeynler ailede çocuklarına karşı arkadaş gibi davranmalılar. Ailede insan yaşar, kazanç ve yaşamını örgütler, beslenme, temizlik ve sağlığı için kaygı gösterir, geleceğini planlaştırır, diğer aile üyeleriyle birlikte gereken malzemeleri satın alır. Aile bireyleri kendi aileleri için endişe olmalıdır. Aile birlikte yaşamaya bağlıdır ve hayatta aynı amaçları vardır.

Aile içindeki sorumluluklar ortaklaşa olarak kabul edilip gerçekleşir. O zaman aile içerisinde Sevgi ve Güven yanısıra esas aile bağlılıkları ve ahlaki değerler hakim sürer.

İlk biyoloji ve sosyal birlik olarak aile, insanların diğer toplumsal ilişkileri için esastır. Evden herkes eğitim görmeye ve çalışmaya istek gösterir. Ailede herkes ilk defa ahlâkla karşılaşır ve ahlaklı birey olarak yetişir. Aile, insan sağlığı, kişisel kalkınma için tabandır... Aile içerisinde üyeler iyiliği ve kötülüğü paylaşırlar, birlikte ilerlerler veya gerilerler, beraber sevinirler veya acı çekerler. Aile üyelerine olagelen her şey önemlidir, çünkü ailenin bütün üyelerine yansımaktadır. Bundan dolayı aile üyeleri birlik içinde olmalıdır ve ortaklaşa ilerleyebilirler. Aile içerisinde en yüksek nokta sevgidir. Sevgi, aile üyelerini olumlu etkileyerek, onların sadece doğru ilerlemelerini sağlar. Böylelikle hem kendilerine hem de diğer yakın kişilere iyilik yapmış olurlar.

dürüstlük	haksızlık
dostluk	düşmanlık
anlayış	yanlış anlama
ortak girişim	farklı (bireysel) davranış
sevgi	nefret
yardımlaşma	yardım etmeme
ilgi	ilgisizlik (birbirine karşı)
bağlılık	aldatma
sorumluluk	sorumsuzluk
bakım	bakımsızlık

Çift olarak verilen olumlu ve olumsuz değerleri gözden geçirin ve hangisinin aile içerisindeki ilişkiler için önemli olup olmadığını değerlendirin.

Arkadaşlarınızın cevaplarıyla ifadelerinizi karşılaştırın ve sizin ile arkadaşlarınızın verdiği insanların ortak (aile) yaşamın önemi hakkında cevaplarını yorumlayın.

✓ AİLEDE GEREKEN

- + Yakınlar sevilsin ve onlara saygı gösterilsin!
- + Görevler gerçekleştirilsin!
- + Yardım edilsin (Çünkü daha iyi bir yaşam sağlamaktadır)!

✗ AİLEDE YAPILMASI GEREKMEYEN

- Aile yakınlarına saygı gösterilmesin!
- Görevlerini yerine getirmekten kaçınılsın!
- Yardım edilmesin (Daha iyi yaşam sağlamadığı için)!

AİLE EN KÜÇÜK YAŞAM HÜCRESİDİR

Covani Manchini

Toplumda davranış için temel kurallar her ailede ve her birey için geçerlidir. İnsanlar bu kurallara saygı göstermezler, eleştiri edilecek ve diğer kişilerden destek görmeyecekler. Örneğin, her kişiden yaşam çevresini korumak istemek, kurallı davranmak ve gürültü yaratmamak beklenilmek. Aynı zamanda şiddet kullanmasınlar, diğerlerine zarar yapmasınlar, diğerlerinin varlıklarına zarar getirmesinler, Çocukları sevsinler, yaşadıkları çevredeki kişileri saygılasınlar (yaşadıkları binada, mahallede, köyünde, kentte, çevrede veya devletinde).

Aynı zamanda, her ailenin kendi ahlaki değerleri, özel davranış normları vardır. Bu özellikler aile üyelerinin değer ve amaçlarına bağlıdır. Bazı ailelerde daha fazla eğitim ve kültüre önem verilir ve her üyeden bu değerlere ciddi önem vermek istenilmektedir. Daha fazla aileler .alışma ve para biriktirmeye yöneliktirler, böylece en küçük aile üyelerinin de katkı sunmaları beklenilir. Bazı ailelerde aşırı derecede biriktirilir ve daima korunma için öneriler verilmektedir. Bazı ailelerde aile üyeleri daha çekingendir ve genelde sadece aralarında arkadaşlık ediyorlar, diğer ailelerde ise fazla arkadaşları vardır ve daima ziyaretçileri vardır veya onlar ziyarete gidiyorlar. Bazı yerde bollukla besleniyorlar, aşırı derecede bile, bazı yerlerde ise etyemeyenlerdir, sadece meyve ve sebzeyle beslenmektedirler.

İYİ DAVRANMAK

Aile ahlâğı çok önemlidir, ailenin her genç üyesi ilkönce aile içerisinde davranışı öğrenir ve çocuklukta öğrenilen bu değerler kişiliğinde kalıcı olur. Yine de insanlığı zenginliğini oluşturan bu değerleri aile farklılıklar yanısıra genel toplumsal ve genel insani ahlak değerleri takip eder.

Aile içerisinde karşılıklı saygılanmak ve aile üyelerinin aralarındaki sevgi gibi ahlaki normlar var olması beklenmektedir.

Ebeveynler, çocuklarına dikkat etmelidirler, temizlik ve besin temin etmelidirler, çocukları temizliğe teşvik etmelidirler, iyi davranmanın genel normları onlara öğretmelidirler, oyun ve spor etmeyi sağlamalıdır, kültürel değerlerin korunmasına yöneltmelidirler ve öğrenmek için çocukları hazırlamalıdır. Çocuklar okula başladıkları zaman, ebeveynler onların başarısını takip etmeli ve ihtiyaç varsa, çocuklarına yardım etmelidirler. Çocuklarla kendi sorunlarını da paylaşmalıdırlar, bu şekilde küçüklerin de aile sorunlarıyla tanışmış olurlar (sorunsun aile yoktur – sağlık, örgütlenme, maddi kaynakların temin edilmesi....).

Her yerde aile için öneriler verilmektedir, aile bireyleri birbirine çok bağlı olmalıdır. Bazı aileler çok iyi yaşam sürüyor, iyi besleniyor, bazıları ise sefil bir şekilde açlıkta yaşıyor. Bu yüzden her genç doğru zamanda aile kurmak zorunda. Ailelerin farklılıkları olsa bile yine de ortak özellikleri vardır. Gençler okula gidince ebeveynler onları takip etmeli ve ihtiyaçları var ise olara yardımcı olmalı. Ebeveynler aile içinde var olan sorunları çocuklarına söylemeli ve onların da ailenin ne durumda olduğunu bilme haklarının var olduğunu bilmesi gerekir. Çocuklar o ailenin birer bireyi olduklarını hissetmeli. Onlar ebeveynlerine ve yaşlılarına saygı göstermeli çünkü ebeveynleri onları dünyaya getirdi ve bu güne kadar bakımı yaptı. Ailede iyi davranış bireylerin görevlerini gerektiği gibi yerine getirdikleri anlamına gelir. Aile içinde işbirliği olmalı.

Çocuklar o ailenin birer bireyi olduklarını hissetmeli. Onlar ebeveynlerine ve yaşlılarına saygı göstermelidir, çünkü ebeveynleri onların gelişmesi ve yaşamı hakkında ilgileniyorlar. Küçükler de kendi görevlerini yapması beklenilir, çünkü her kişinin kendi görevi vardır. Çocuklar, hem kendi hem de evin temizliğine dikkat etmelidirler, ebeveynleri ve daha yaşlıları önemli şeyler hakkında dinlemelidirler. Evdeki varlıkları korumalı, eşyaları, yatağı, odasını düzgün bir şekilde korumalıdır. Okuldaki görevlerini gerçekleştirirken diğerlerine zarar yapmamalıdır. Aslında, gençler davranışlarına dikkat etmeli ve ailesine saygılı olarak davranmalıdırlar.

Ailedeki iyi davranış, aile ödevlerinin zamanında ve kurallı olarak gerçekleştirildiği düşünülür. Görevleri ailenin bütün üyeleri eşit olarak yaş seviyesine ve fiziksel gücüne göre gerçekleştirmelidir. Ailede hepsi aralarında dostça davranmalıdır ve aralarında işbirlik yapmalıdır – bunlar, etiğin temel prensipleridir.

AİLEDE

İLİŞKİLER İYİDİR, EĞER ÇOCUK:

- Erken kalkıyor ve okula zamanında gidiyor,
- Yüzünü ve vücudunu sürekli olarak yıkıyor,
- Eşyalarını düzenli koruyor,
- Ebeveynlerini ve yaşlıları dinliyor,
- Daha yaşlılara yalan söylemiyor,
- Evden anne babasına sormadan para almıyor ve gereksiz şeyler için paraları harcamıyor,
- Ablaları ve kardeşleriyle iyi anlaşılıyor,
- Ev işlerine yardımcı oluyor ve ödevlerini yapıyor,
- Ailenin ağır durumları için anlayışlıdır,
- Sahip olduğu eşyasını koruyor ve onların bozulmamasına dikkat ediyor,
- Bilgi ediniyor ve öğrenmede ilerliyor, ve
- Herkes ondan memnundur.

İLİŞKİLER KÖTÜDÜR, EĞER ÇOCUK:

- Erken kalkmıyor ve okula zamanında gitmiyor,
- Yüzünü ve vücudunu sıralı yıkamıyor,
- Eşyalarını doğru kullanmıyor ve korumuyor,
- Ebeveynlerini ve yaşlıları dinlemiyor,
- Yaşlılara yalan söylüyor,
- Evden anne babasına sormadan para alıyor ve gereksiz şeyler için paraları harcıyor,
- Kardeşleriyle kavga ediyor,
- Evde yardım etmiyor ve verilen ödevleri gerçekleştiriyor,
- Ailenin sorunları hakkında anlayışı yoktur,
- Sahip olduğu eşyasını korumuyor ve onların bozulmamasına dikkat etmiyor,
- Bilgi edinmiyor ve öğrenmede ilerlemiyor, ve
- Ödevlerini yapmıyorsa ondan kimse memnun değildir.

İYİ ÇALIŞ VE OKULDA BÜTÜN ARKADAŞLARINA İYİ DAVRAN!

Okul insanlığa kurulmuş olan en değerli bilim kaynağıdır. Herbir çocuk büyüdükçe hayat hakkında çok şey öğrenmeli, geniş bilgi sahibi olmalıdır. Kişiliğini yetiştirmesi için eğitim görmesi şarttır. Bunun gerçekleştirilmesi için doğumdan olgunluk çağına kadar hepsi kaygı göstermelidir, hem ebeveynler hem de bütün birlik. Eskiden daha az öğrenilme gereken şeyler olunca, gruptaki en yetenekli kişiden, aileden veya birliğin en yeteneklisinden hepsi bilgi ediniyor. Fakat artık bilim ilerledi. Böylece okullar kuruldu, burada çocuklar gereken her şey hakkında bilgi ediniyorlar. Bugün bilgi ihtiyacı o kadar gelişmiştir ki dünyadaki beş veya altı yaşından bütün çocuklar okula gitmeye başlıyor ve en az on yıl eğitim görüyorlar, ama bazen 15 ya da 20 yıl uzman olana kadar okuyorlar (hayatları boyunca da okumaya devam ediyorlar).

İYİ DAVRANMAK

Bu yüzden okullar büyük topluluklar halindedir. Okullarda 1.000 ve 2.000'er öğrenci yer alır. Bölgede yaşayan aynı nesilden olan hepsi bu okula gidiyorlar. Okul, çocukların ikinci evidir, çünkü onlar günün büyük bir bölümünü orada geçiriyorlar. Aynı zamanda haftanın ve yılın en büyük bölümünü okulda (tatil hariç) geçirmektedirler. Orada yaşitlarıyla arkadaşlık ediyorlar, gelişirler, arkadaş oluyorlar ve hayatlarında gereken en önemli bilgi ile becerileri öğreniyorlar. En önemlilerden biri de ahlâktır. Her insanın saygılaması gereken ahlâki değerleri iyiliği inceler bu bilim. Öğrencilerin okumaları önemli olduğundan dolayı onların okulda

iyi davranmaları beklenilir. Bazıların doğru davranışları öğrenmeyle ilgilidir, diğerlerin okulda alınan davranış bilgisine dayanır.

Okul, çocuğun yetiştiği yerdir. Okulda öğrenciler gelişerek faydalı şeyler öğrenirler. Bundan dolayı her çocuk okuma fırsatını öğrenmeye yararlanmalıdır. Devlet, okumanın örgütlenmesini gerçekleştiriyor, öğretimin daha kaliteli olması için öğretmenler ve gereken diğer kadroyu angaje ediyor. Ebeveynlerin de kat-

kısı vardır. Eğitim görmek her çocuğun görevidir. Eğitim, çocuklara daha rahat bir hayat yaşamalarını sağlamaktadır.

Orta kaliteli öğrenciler de emek sarfederseler başarıya ulaşmağa çalışırlar. Aynı zamanda yetenekli öğrencilerin başarısından bile daha üstün olabilirler. Okul, çocuklara çalışma ocağıdır. İlgili gösteren ve derslerde dikkatli olan öğrenciler daha büyük başarılar elde etmelerine teşvik eder.

Aynı zamanda her çocuk arkadaşlık kurması, büyüklere saygı gösterme, neslinden olan arkadaşlarıyla olumlu ilişki kurması ve daha küçüklere kaygılı davranması önemlidir. Çocuklar arası dışlama yerine birleşme ve anlayışın olması çok önemli, çünkü eğer kimi öğrenciler daha zenginse, neden onlara kıskanasınız, siz de bilgi edinmekle para kazanmak için yetenekli olacaksınız. Eğer bazı çocuklar yoksul ise onları dışlamayın, onlara karşı kötü davranmayın, onlar da insandır ve onların da desteğe ihtiyacı vardır, belki de kimi kez yardıma ihtiyacınız olduğu zaman sizlere onlar bulunacak. Diğer cinsiyetten olan arkadaşlarınızla daha iyi geçinmeniz için nezaketli olarak davranmanız gerekir. Aynı cinsten olan dostlarınızla birbirinize şimdi ve gelecekte yardım etmeniz için spora gidin, yakın olunuz.

Bütün çocuklar okula gittikleri sırada okul büyük şirketlere benzer. Okullarda çocuklar arası birçok farklı davranışlar vardır: her çocuğun kendi amaçları ve tutkuları vardır, amma her kişi de farklı karaktere sahiptir. Bunu ayarlamak çok zordur, yine de birlikte-ortak yaşamamız ve büyümemiz gerekir. Bundan dolayı okullarda arkadaşlıklar yaratılır, bu arkadaşlıklar ömür boyu sürmektedir, yakın ilişkiler kurduklarından dolayı kendilerini kardeş, kızkardeş gibi hissetmektedirler.

Böylece, çocuklar, okulda yaş seviyenize göre davranmalıdır! Okulu ve okul malını korumalısınız, öğretmenleri saygılamalısınız! Bilgi edinesiniz ve insanların sizinle paylaşmak istediği bütün dünyada elde edilen bilgilerin paylaşımını saygılayasınız ve o bilgilerden yararlanasınız! Aynı öyle, okumak isteyen diğer kişilere engel olmak yerine, onlara yardımcı olun, çünkü okulda her çocuğun aynı hedefi vardır – olgun kişiler olmak, kaliteli çalışmak ve doğru davranabilecek kişi olmak.

GENEL ETİK KAVRAMLAR

SORUMLULUK -

İnsanın kendi eylemlerinin ya da yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarıyla üstlenmesidir: **ahlâki sorumluluk** - bir insan yaptığı şeylerin farkında olmalı ve ona göre hareket etmeli.

OKULDA

İYİDİR, EĞER ÇOCUK:

- Okula zamanında geliyor,
- Ders için hazırlanıyor,
- Başarılı olmak için konsantre oluyor,
- Uslu oluyor ve derslerini dinliyor,
- Ödevlerini yapıyor,
- Sınıf temizliğine dikkat ediyor,
- Öğretmene ve arkadaşlarına saygılı olarak davranıyor,
- Kitaplarına dikkat ediyor,
- Başarı elde etmek için uğraşılıyor,
- Arkadaşlarıyla kavga etmiyor,
- Spor yapıyor,
- Daha fazla öğrenmek için onu ve arkadaşlarını ilgilendiren etkinliklere katılıyor,
- Ders malzemelerine dikkat ediyor,
- Sormadan hiçbir şey almıyor,
- Diğerlerine kıskanmıyor,
- Zayıflara, küçüklere ve yoksullara yardım ediyor,
- Nezaketli konuşuyor, aşağılayıcı ve küfredici sözcükler asla kullanmıyor,
- Sigara kullanmıyor,
- Ondan herkes memnundur.

KÖTÜDÜR, EĞER ÇOCUK:

- Okula zamanında gelmiyor,
- Derslere hazırlanmıyor,
- Öğrenmek için konsantre olmuyor,
- Dersleri dinlemiyor ve diğerleri engelliyor,
- Ödevlerini yapmıyor,
- Temizliğe dikkat etmiyor,
- Öğretmenlerine ve arkadaşlarına saygı duymuyor,
- Kitaplarına dikkat etmiyor,
- Başarı elde etmek için uğraşmıyor,
- Arkadaşlarıyla kavga ediyor,
- Spor yapmıyor,
- Onu ve arkadaşlarını ilgilendiren etkinliklere (onu ilgilendirmedeği için) katılmıyor,
- Ders malzemelerine dikkat etmiyor,
- Başkalarının eşyalarını sormadan alıyor, hatta para bile çalıyor,
- Diğerlerini kıskanıyor ve arkadaşlık kurmuyor,
- Zayıflara, küçüklere ve yoksullara yardım etmiyor,
- Nezaketli olmayan, aşağılayıcı ve küfredici sözcükler kullanıyor,
- Sigara kullanmaya başlıyor, ve
- Hiç kimse ondan memnun değildir.

ETİK SÖZLÜK

Okul kodeksi - okulda, sınıflarda ve öğretmen ile öğrenciler arasındaki davranış kuralları

Arkadaşlık - öğretmenler (öğretmenler meslektaşları) arasında ve öğrenciler (öğrenciler meslektaşları) arasında davranış için etik normlar, aynı zamanda çalışma sürecinde eşit görevliler arasında karşılıklı saygı ve işbirlik.

HERKES KAMUDA NASIL DAVRANMASI GE- REKTİĞİNE DİKKAT ETMELİDİR

İnsanın iki tür yaşam, düşünme ve davranışı vardır – kişisel ve kamu. Aslında, insan ruhunda olan ve ahlaki normlar ile davranış arasında fark olmamalıdır. Bazı insanlar içten farklı olarak düşünürler; fakat farklı olarak da hareket ederler. Aynı şeyi düşünür amma farklı davranışı sergileyenlere ikiyüzlü denir (Çift, farklı özellik ve davranışlara sahip kimse, ya da, halk arasında söylenildiği gibi, “Bir şeyi düşünüp konuşuyor, diğer bir şeyi ise yapıyor.”). Doğal ki ciddi ve iyi kişiler doğru hareket etmektedir ve iyilik yapmaktadır. Eğer onlar bir şey beğenmezler, diğerlerine beğenmediklerini açıkça söylerler ve onları eleştirirler, bilinci, duygu ve ahlaki değerlendirmeleri kendilerinde saklamazlar, diğerlerinin ardında hiçbir şey yapmazlar.

Bu, kamu davranışın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Kamu, görülen demektir, **diğerlerinin önünde açıkça yapılma denir**, kendimde düşündüğüm veya en yakınların, evde ailem önünde yaptığım değildir. Daha fazla kişiyi ilgilendirirse ve daha fazla kişi belirli konuda kendi hükmünü belirtebilirse, ona kamu denir. Kendi içimde kapalı olan ve diğer kişiler önünde yapmadığım konuşma dışında diğer bütün her konuşmalar kamudur. Kamu, çekingen hayat yaşayan kişiler, dağda veya evden hiçbir zaman dışarıya çıkmayan ve kimseyle görüşmeyen kişiler için pek önemli değildir. Diğer bütün kişiler için kamu kişiselden daha geniş anlamı vardır, çünkü diğer insanlarla ortak yaşamaktadırlar. Birçok şeyi paylaşmaktadırlar,

konuşuyorlar, beraber çalışıyorlar. Bütün bunlar kamudur. Bundan dolayı her kişinin davranışı ve söyledikleri kamuya sunulmuş olduğu ve diğerlerinin değerlendirilmesine ait olduğunu bilmelidir (kamuoyundan). Hiçbir şey kimseden daima saklanamaz, her şey görünür ve anlaşılmatadır. Herkes, hatta çocuklar bile kamuoyunda nasıl davranacaklarına dikkat etmelidirler. Bunu küçük yaştan ebeveynleri onları öğretir: “Yıkan, yoksa seni kirli görecekler.”, ya da: “Ne yaptığına dikkat et, çünkü davranışlarına gülecekler ya da seni uyaracaklar!”, veya: “Seni sevmeleri için iyi çocuk ol!”,

İYİ DAVRANMAK

“Kötülük yaparsan seni dışlarlar, seninle kimse arkadaşlık etmez”, ya da “Lütfen, nasıl hareket ettiğine dikkat et, sen önde gelen ailelerden birine mensupsun!” (Değerli gençler, ebeveynlerinizin bu gibi uyarıları hatırlayın ve neden onları size söyledikleri üzere düşünün.). Diğer ülkelerdeki öğrenciler palto, gömlek veya önlüğü okul üniforması olarak giymektedirler ve bu yüzden öğretmenler onlara: “Öğrenci olduğunu unutma ona göre kamuda hareketlerine dikkat et , okulun ismini kirletmemene dikkatli ol” (Bizde de, eğer kimse diğerlerine kötü şeyler yaparsa ceza alır.).

Kamuya saygı duyulmalıdır, çünkü kamu hayatın bir bölümüdür. Doğal ki saklı olarak kötü bir şey yapmayı fakat kimsenin beni görmediği zaman yapacağım anlamında gelmez. Demek ki – eğer kötü düşünürsem, davranışımı düzeltireceğim ve kötülük düşünmeyeyim, kimseyi küçümsetmek için ne kötülük yapayım ne de belirli bir zarar yapayım. Mesela kimse yokken bile kötülük yapmıyorum, çünkü kötülük yaparsam ben kendim kendime şahit olurum. Bu yüzden insan kendi davranışına hakimdir.

Demek ki sadece evde iyi olmamız gerekmiyor (belki en yakınlarımıza karşı duyduğumuz sevgi veya ceza korkusundan dolayı), dışarıda ise kaba davranmak bize yakışmaz, hem yaşlılara hem gençlere iyi davranmamız gerekiyor (bu durumda bile cezayı çekeceğiz, çünkü daha güçlüyle karşılaştığımızda kötü davranışımız için intikamını alacaktır). Gerçek ve namuslu insanlar olmalıyız, her zaman ve her durumda dürüst, kültürlü ve adaletli olarak herkeste iyi davranışı benimseyen kişiler olmalıyız. En çok kendimizin özellikle kamuda, yani her yerde iyi davranış için çaba sarfeden kişiler olmalıyız.

GENEL ETİK KAVRAMLAR

TERBİYE -

İnsan her zaman davranışlarından terbiyeli olduğunu göstermektedir. **Terbiyeli** - Topluluk kurallarına uygun olarak davranan kimse.

KAMUDA, EV DIŞINDA VE İNSANLAR ÖNÜNDE

ÇOCUK, İYİDİR EĞER:

- terbiyelidir,
- temiz ve düzenlidir,
- zaman ve yerine göre uygun giyinmiştir,
- herkesi selamlıyor,
- herkese karşı sevimlidir,
- genelde güler yüzlüdür,
- tanımadığı kişilerle konuşmuyor ve evinden ve okulundan uzaklaşmıyor (çünkü kötü kişilerden istenmedik şeyler yaşayabilir), aynı zamanda bu gibi istenmedik olaylar için en yakın yaşlı kişiyi bilgilendiriyor ve korunmasını istiyor,
- kötü şeyler yapmıyor,
- çiçekleri koparmıyor,
- hayvanları kovalamıyor ve onlara taş atmıyor,
- daha küçüklere, yaşlılara ve yoksullara yardım ediyor,
- büyük gürültü yapmıyor ve düzene dikkat ediyor,
- arkadaşlarıyla dövüşmüyor ve kavga etmiyor,
- daha küçükleri kovalamıyor ve kötü şeylerin yapmalarını zorlamıyor,
- daha büyük ve güçlülere özellikle kötü yapan kişilere yüz yapmıyor,
- soru sorulduğunda serbestçe hemen doğru cevap veriyor, kendi ismini saklamıyor, ismiyle gurur duyuyor ve ismini hemen söylüyor,
- nezaketli konuşuyor, aşağılayıcı ve küfredici sözler söylemiyor,
- içki, sigara kullanmıyor ve bunların kötü şeyler olduğunu başkalarına anlatıyor,
- kimseden para almıyor ve aldıysa da borcunu hemen iade ediyor,

ÇOCUK, KÖTÜDÜR EĞER:

- terbiyesiz davranıyor,
- temiz ve düzenli değil,
- doğru dürüst giyinmiyor,
- kimseye selam vermiyor,
- insanlara karşı saygılı davranmıyor,
- güler yüzlü değildir, insanlara karşı dostça davranmıyor,
- tanımadığı kişilerle konuşuyor ve onlarla birlikte evinden uzak yerlere gidiyor; ve ebeveynlerine bilgi vermiyor,
- her türlü kötülük yapıyor,
- çiçekleri kırıyor,
- hayvanlara taş atıyor,
- daha küçüklere, ihtiyarlara ve yoksullara yardım etmiyor,
- gürültü yapıyor, düzene ve sıraya dikkat etmiyor,
- durmadan kavga ediyor ve arkadaşlarla dövüşüyor,
- küçüklere karşı kötü davranıyor, kötü şeyler yapmalarına baskı yapıyor,
- daha büyük ve güçlü kişilere yakınlık gösteriyor, özellikle kötülük yapan kişilerle arkadaşlık ediyor,
- birşeyler sorulunca doğru dürüst cevap vermiyor, kendi ismini gizliyor ve isminden utanıyor,
- yalan söylüyor ve küfür ediyor,
- kimi kez sigara, alkol kullanıyor ve bununla gurur duyuyor, başkalarını da bunları kullanmaya teşvik ediyor,
- her kişiden para alıyor ve (borcunu) geri çevirmiyor,
- eroini nerede bulacağını ve nasıl kullanılması gerektiğini araştırıyor, o çevrelerden uzak durmuyor, evde ebeveynlerine veya okulda öğretmenlerine bu kötü olayları söylemiyor,

İYİ DAVRANMA

- asla eroin kullanmıyor ve o tür çevrelerden uzak duruyor, eğer kimse onu bu işe zorlarsa, yani hastalık ve kötülük yaratan bu işe onu kimse zorlarsa bu en kötü saldırı için hemen ebeveynlerini veya öğretmenini bilgilendiriyor, ve
- herkes ondan memnundur.
- kimse ondan memnun değildir.

ARKADAŞLARINIZA KARŞI DÜRÜST OLUN!

yalnız yaşayamaz, onun ailesi vardır. Okur, insanlarla çalışır, onun etrafında sürekli insanlar vardır her gittiği yerde tanıyan ve tanınmamış kişiler var. Tanıştığı kişilerin bazıları yakın olur, aynı şeyleri hissettikleri ve düşündükleri için birbirleri yakınlık hissederler onlarla çok sık konuşur, ortak işler gerçekleştirir, fikirlerini ve planlarını gerçekleştirmeleri için birbirlerine destek oluyorlar. Onlar arkadaşdır, büyümede ve hayatta zamanını beraber geçiriyorlar.

Arkadaş, diğeriyle eş olmak demektir. Arkadaşlar eşitliği sever ve birbirine saygı duyar. Eğer onlardan biri düzensiz ve sürekli yapması gereken şeyleri diğeri emrediyorsa buna arkadaşlık denilmez. Bundan dolayı farklı yaş seviyesinden ve farklı meslek veya farklı okula giden kişiler arasında arkadaşlık olmasına rağmen en sık arkadaşlık aynı nesilden, yakın yaşayan, beraber derslerini okuyan ve ortak amaçlı kişiler arasında kurulur. Aralarında birtakım farklar varsa, örneğin daha yaşlısı daha genç arkadaşını yönlendirir; eğer biri daha güçlüyse diğeri korur; eğer biri yeni bir şey öğrenirse diğeri arkadaşlarıyla paylaşır. Arkadaşlık iyi bir şeydir ve insanların dostları olmasına yönelmişler ve arkadaşlık samimi ve gerçek ise o zaman insanlar memnun ve sevinçlidirler.

Çünkü arkadaşlık çok sık görülen bir olaydır ve olumlu özellikleri vardır. Yaşamda, iş yerinde ve eğlencede insanları birleştirir, böylece diğeri kişilere karşı birçok etik şartları gerçekleştirmelidir. İlkönce, arkadaşlıktan çekinmeyin, hoş gelmeyen kişilerle dostluk kurmayın. Bu şekildeki dostluk başarmayacak, çünkü arkadaşlık ilişkisi bir tür sevgidir, dostunuzla gerçek ve samimi ilişkileriniz olmalıdır, onunla selamlanmamız, görev ve sorumluluklarınız hakkında konuşmanız gerekir, kitap ve benzeri nesnelere değıştirebilirsiniz, fakat aynı kişisel özelliklere sahip olmanız şart değildir. Yakın olan kişilerle ilişkileriniz farklıdır, onlarla daha neşeli, kişisel hedefleriniz ve planlarınız hakkında konuşursunuz ve o planların gerçekleştirilmesinde birbirinize yardım ediyorsunuz. Bu gibi durumda yakın dostunuzu hatırlayıp, onunla zamanınızı geçirmek istersiniz, onun-

la ortak şeyler yapmayı istiyorsunuz, iyi şeylerinizi onunla paylaşmak istersiniz, aynı zamanda arkadaşınızın da aynı şekilde düşünmeyi bekliyorsunuz ve aynı şekilde size karşı davranacağını beklemektesiniz.

Arkadaşlık için aralarında samimi ilişki olması en önemlidir. Doğru dürüst, saygılı davranmayan kişiler, aralarında dostluk kuramazlar. Arkadaş, kendi dostunu kızdırmak veya küçümsetmek için alay etmez. Hakiki arkadaş, her şeyi kendi dostuyla paylaşır, hem iyiliği hem de kötü anlarını. İyi arkadaş her zaman dostunu korur ve üzmez ve her zaman onu en çok saygırlar.

Arkadaşlık sık gerçekleşen bir ilişkidir. En kötü kişiler bile arkadaşına kötülük yapmamalarına dikkat ederler (olsun ki bunun gerçekleşmesi çok zordur, çünkü olumsuz özelliklere sahip olanlar kötülük yapmaktan çekinemezler.). Antik dönemde bile arkadaşlıkta insan kendi dostu tarafından sevilip saygı görmesi için daha iyi olması üzere çaba sarfettiğini bildiriyorlar. Arkadaş hiçbir zaman kendi dotunu aldatmaz, dostu da gerçekçi işittiği zaman sevinir. Aralarında her şeyi paylaşıp ayırıyorlar, parayı bile. Fakat arkadaşlar birbirlerini aldatmazlar, çünkü

bu elverişli değil, dostunun başına birşeyler gelmesini istemez.

Erkek çocukların kız arkadaşları ve kız çocukların erkek arkadaşları olması da önemlidir. Bu şekilde farklı cinsiyetten olanlar, diğer cinsiyet için bilgi ediniyorlar, aynı zamanda gerektiği zaman diğer cinsten de yardım görüyorlar. Bu olanak daha arkadaşlık küçük yaştan sağlamaktadır.

ERKEKLER VE KADINLAR ARKADAŞLOR MALIDIRLAR!

İki tip insan varlığı vardır: Kadın ve erkek kişiler. Doğada her canlı iki tiptir. Bu yüzden hiçbir insan tek başına yaşayamaz, bu yüzden çiftleşirler.

Böylece her erkek ve kız çocuk sadece iki tarafın, farklı cinsten bir bölümünü oluşturmaktadırlar. Her insanın annesi ve babası vardır, onları dünyaya getiren. Ebeveynler de anne babaları tarafından dünyaya getirilmiş bireylerdir. Erkek ve kadınsız hayat olmaz. Bu olay doğanın ürünüdür.

Her bireyin geleceği, arkadaşlarıyla, hem kendi hem de diğer cinsten yakınlarıyla olmalıdır. Kadınlar erkeklerle daha yakın, erkekler de kızlarla daha yakın olmalıdır. Bütün hayatımızı bu kadın ve erkeklerin arasındaki ittihak takip eder.

Doğal ki, hem kadınlar hem de erkekler kendi oluşumuna gururlu olmalıdır ve diğerlerin bireysel özelliklerini kavramalıdır. Hepimiz gelecekte ortaklaşa olarak gerçekleştireceğimiz görevleri düşünmeliyiz. İyi olmalıyız ve olumlu davranmalıyız. Hayatın (Yaşamın) her biçimini korumamız için hayata sevinmeliyiz, bitki, hayvan, canlı varlıklar, su, iklim ve toprağı korumalıyız.

Kadınlara özel olarak dikkatli olmalıyız - çünkü onlar yeni hayat bağışlarlar. Fakat onlar bunu erkekler olmadan da yapamazlar. Bu yüzden her iki cinsten kişiler hayat için kaygılı olmalıdırlar, hayatı korumalıdırlar, büyümelidirler, hem fiziksel hem de zihinsel gelişmeleri gerekir. Sağlıklarını korumalıdırlar, olumlu işlemler yapmaları için kendi alanında uzman kişiler olmalıdırlar, aynı yaştaki kişilerle dost olmalıdırlar, akraba, komşuy ve meslektaşlarıyla arkadaş kurmalıdırlar. Çünkü dünyanın bütün ister kişileri onlar gibidir.

Hem erkeklerin hem kızların okullarında büyük sorumlulukları vardır. Büyüdükçe bu sorumluluklar artacaktır. Hayat bunu böyle yaratır ve bu doğal bir durumdur. Ağır durumlardan korkmamız gerekmez, çünkü her zorunluk aşılabilir - şimdi okulda, sonra hayatımızda. Bunun için sadece ciddiyet, sorumluluk ve kararlılık gerekmektedir. İnsanlara yardım etmenin yolları tartışma yürütmenin yardımıyla olur. Aynı zamanda yardım ettiğimiz zaman yüzümüzden gülümsemeyi çekmemeliyiz çünkü gülümseme ruhumuzu besler ve o zaman bütün güçlükleri aşabiliriz.

Yine de en önemli kural erkekler ve kızlar arasında arkadaşlığın ve saygının olması. Bu şekilde insanlar kendilerinden farklı olanı fakat kendine yakın olanı anlayabilirler. Erkek ve kadınlar arasındaki dostlukla insanlık ve sevgi, arkadaşlık desteklenir. İşte bunlar en güzel duygular ve en güzel ahlâktır.

İNSAN GÖNLÜNE GÖRE İNSAN OLUR, KIYAFETİNE GÖRE DEĞİL!

Hırvat pedagoğu Antun Radik

KIZLARIN YAPMASI GEREKENLER:

- + Erkek arkadaşlarına saygı ve sevgi göstermeleri gerek!
- + Erkeklerle yarışmalardan korkmamaları gerek!
- + Bütün erkek arkadaşlarına ve diğer erkeklere yardım etmeleri gerek!

KIZLARIN YAPMAMALARI GEREKEN ŞEYLER:

- Erkek arkadaşlarından kaçmaları gerek!
- Erkekler için kötü konuşmak!
- Erkeklerden korkmak ve onlara yardım etmek!

ERKEKLERİN YAPMASI GEREKENLER:

- + Kız arkadaşlarına saygı ve sevgi göstermeleri gerek!
- + Kızlarla yarışmalardan korkmamaları gerek!
- + Kızlara ve tüm kız arkadaşlarına yardım etmeleri gerek!

ERKEKLERİN YAPMAMASI GEREKENLER:

- Kızlar arkadaşlarından kaçınmaları!
- Kızlar hakkında kötü konuşmaları!
- Kızlara yardım etmemeleri ve onlardan uzak durmaları!

ARKADAŞLAR ARASINDA İLİŞKİLER

İYİDİR, EĞER ÇOCUK:

- İsteddiği kişilerle arkadaşlık ediyor,
- Arkadaşlarına karşı nazik davranıyor,
- Arkadaşlarının ailelerini ve arkadaşlarını tanıyor (diğer mahalleden) ve onlarla selamlaşıyor,
- Eğer bazı kişilerin yalnız olduğunu görüyorsa onlarla arkadaşlık ediyor ve yardım ediyor,
- Arkadaşından kaçınmıyor onunla sürekli görüşüyor,
- Arkadaşını zenginliğine göre seçmiyor, olumlu özellikleri ve ahlâğına göre seçiyor
- Arkadaşıyla düşüncelerini paylaşıyor,
- Arkadaşıyla birlikte olumlu iyi ilişkiler kuruyor,
- Arkadaşlarına dertlerini anlatıyor, onları dinliyor ve yardımcı oluyor,
- Hiçbir zaman arkadaşına yalan söy-

KÖTÜDÜR, EĞER ÇOCUK:

- Sevmediği kişilerle arkadaşlık kuruyor,
- Arkadaşlarına karşı saygılı değil,
- Arkadaşlarının ailelerini ve arkadaşlarını tanımıyor (diğer mahalleden) ve onlara selam vermiyor.
- Bazı kimselerin yalnız olduğunu ve arkadaşları olmadığını görürse ona yaklaşmıyor ve ona yardım etmiyor,
- Arkadaşından kaçınıyor,
- Arkadaşını iyi özellikler ve ahlâğına göre değil, varlığına göre seçiyor,
- Düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşmıyor,
- Arkadaşıyla iyi ve olumlu ilişkiler kurmuyor,
- Arkadaşına kendi dertlerini söylemiyor ve onun dertlerini dinlemeyip yardımcı olmuyor,
- Arkadaşını aldatıyor,

İYİ DAVRANMA

- lemıyor,
- Her zaman arkadaşının tarafını destekliyor,
- Eğer arkadaşı kötülük yapıyorsa onu ikaz ediyor ve durumunu düzeltmesini istiyor,
- Arkadaşıyla olan ilişkisinde her zaman dürüştür,
- Hiçbir zaman arkadaşından çalmıyor,
- Arkadaşlarıyla kavga etmiyor ve dövüşmüyor (Nasıl arkadaşlık olacak?!),
- Alkol ve sigara kullanmıyor ve arkadaşlarına da önermiyor,
- Arkadaşlarından herhangi biri eroin kullanıyorsa onları ikaz ediyor ve onlardan uzak duruyor ve
- Bütün arkadaşları ondan memnundur.
- Arkadaşının tarafını tutmuyor,
- Arkadaşı kötü bir şey yaparsa onu uyarı etmiyor,
- Arkadaşlarıyla kavga ediyor ve onlarla dövüşüyor (Ne biçim arkadaşlıklar?!),
- Sigara ve alkol kullanıyor ve arkadaşlarına öneriyor,
- Arkadaşlarından biri eroin kullanıyorsa onu ikaz etmiyor, olsun ki bunlar bulaşıcı hastalıklardır,
- Hiçkimse ondan memnun değildir.

KENDİNİZ İVE BAŞKALARI İÇİN ENDİŞELENİN VE YARDIM EDİN!

Doğru davrandığınızı nereden biliyorsunuz? İyi davrandığınızı düşünebilirsiniz aslında sizin davranışlarınız kötüdür. Davranışınızı kendiniz ölçmelisiniz, fakat aynı zamanda başkaları da sizin davranışınızı ölçmektedir.

Birçok şekilde davranışınızın iyi olup olmadığı ölçülebilir. İlkönce İslamın şartlarını bilmeniz gerek. Neleri yapmamız ve uygulamamız gerek. Eğer bu şartlara uyarsak iyi hareket etmiş oluruz (insan öldürmemelisiniz, yalan söylememlisiniz, hırsızlık yapmamalısınız, en yakınları aldatılmaz, diğerlerinin malına el koymamalıyız vb.). Birçok böyle şartlar vardır. İnsan bunlara saygılıysa iyi davranmış olur. Aziz Kliment Ohridski ifadesi de benzerdir:“Kötülükten kaçın iyilik yap!”. O bize kötülükten kaçınmamızı ve iyilik yapmamızı öğretiyor. Eğer yapmış olduğun bazı hataları görüp size ikazda bulunursalar ve onu düzeltmenizi isterseler iyidir.

Emin olmadığınızda şu deyim hatırlayın:“Hiçbir zaman hiç kimseyi kırma, her zaman yardım et!”. Yapmak istediğiniz veya

yasaptığınızı kontroletmek için bu ifadeden başlanarak doğru yapıp yapmadığınızı gözden geçirin. Kimseye zarar yapmazsanız (kendinize bile), yaptığınız şey iyidir. Aynı zamanda, eğer kimseye yardım etmeye kalkınmışsanız, o zaman işi sonuna kadar yapın. Fakat davranışınızla kimseye zarar yapmış olabilirsiniz, o zaman duraklayın. Eğer kötülük yapmışsanız, o zaman özür dilemelisiniz ve gelecekte öyle şeyler tekrarlanmayacağı için söz vermelisiniz. Aynı zamanda, kimsenin sizin yardımınıza ihtiyacı varsa, siz yardım etmezseniz, demek ki davranışınız yerinde değildir ve değişmeye gerek var.

Bütün tanıdığınız ve rastgele tanıştığınız insanları karşılatarak kontrol edin. Nasıl davranırsınız? İnsanlara yardım eder miydiniz, yoksa onlara engel mi olurdunuz? Bunun önemini kavramak için kendi davranışınızı hasta kişilerle veya sağır, kör gibi engellilerle karşılaştığınızda fark edebilirsiniz. Engellilerle alay eder miydiniz veya diğer kişilere karşı duyduğunuz sevgiyi onlara karşı da duyacaksınız? Onlara engel mi veya yardımcı olacaksınız, örneğin su gerekirse birinin su içmesine yardım edersiniz, gerektiği zaman eve gönderirseniz veya onlara yardımcı olmak için benzer şer – ya da kenara çekilip onlara hasta oldukları veya göremedikleri için gülecek misiniz?

Geçmişte engelli kişilerle alay oynuyorlarmış. Bugün hümanizm kuralları hüküm sürüyor ve hümanizm özürülere yardım etmektedir, tabii ki tüm insanlara ve canlılara da aynı şekilde yardım etmek gerekir. Bütün canlı varlıkları sevmeliyiz ve saymalıyız. Bundan dolayı doğayı koruyoruz, ağaç dallarını ve yapraklarını koparmamalıyız, hayvanlara zarar yapmıyoruz, engellilere karşı fazla yardımcı oluyoruz, doğal afetlere uğramış kişilere eli uzatıyoruz. Yeni ahlâğın esas kuralı kimseye zarar yapılmamasın ve herkese

iyilik yapılsın, yardım edilsindir. Bundan dolayı ilk olarak çocuklar dikkatli olmalarını öğrenmelidirler, kendilerine bakımlı olmalıdırlar, çünkü bu her iyi olan kişinin gerçek ahlaki seçimidir.

ÖTEKİLERE KARŞI DAVRANIŞLAR:

İYİDİR, EĞER ÇOCUK:

- Kimseyi kırmaması gerektiğini biliyor ve öyle davranıyor,
- Herkese yardım etmeyi,
- Tüm canlılar için endişeleniyor ve kimseyi kırmıyor,
- Çevreyi seviyor ve koruyor,
- Bitkilere dikkat ediyor,
- Hayvanlara dikkat ediyor ve onlara zarar yapmıyor,
- İnsanlara saygı duyuyor ve onlara zarar yapmıyor,
- Özürülülerin zor durumunu anlıyor, onlara karşı zarar yapmamasına dikkat ediyor,
- Özürülülere yardım edilmesi gerektiğini biliyor ve onlara yardım ediyor,
- Arkadaşlarından herhangi birinin özürülülere kötü davrandığını görüyor ve onu öyle yapmaması gerektiğini ikaz ediyor, özürülülere karşı iyi davranmamız gerektiğini anlatıyor ve onlara yardım ediyor,
- Gerçek bir insan gibi davranıyor – iyi duygularla ve pozitif düşüncelerle yaşıyor
- Herkes onun terbiyeli olduğunu düşünüyor, kimseye zarar yapmıyor, herkese yardım ediyor ve doğru davranıyor.

KÖTÜDÜR, EĞER ÇOCUK:

- Zarar vermemesini anlamak istemiyor, diğerlerine dikkat etmiyor ve onlara kötülük yapıyor,
- Kimseye yardım etmek istemiyor,
- Canlılar için endişelenmiyor,
- Doğayı sevmiyor ve korumuyor,
- Bitkilere dikkat etmiyor ve ağaç dal ile yaprakları koparıyor,
- Hayvanlara zarar yapıyor,
- İnsanlara saygı duymuyor ve değer vermiyor,
- Özürülülerin kötü durumunu anlamak istemiyor, ek olarak onlara zarar yapmak istiyor,
- Özürülülere yardım etmiyor,
- Arkadaşlarından birinin özürülülere kötü davrandığını görüyor ve onun iyi yaptığını ve onunla övündüğünü söylüyor (özürülüler nasıl ki bize yardım edemiyorlarsa, biz de yardım etmemeliyiz diyor),
- Gerçek bir insan gibi davranmıyor, iyi duyguları yok, her yere olumsuz düşünceler yayıyor, herkesi kırmaya çalışıyor
- Çocuğun terbiyesiz olduğunu düşünüyorlar, daima kimseye zarar yapıyor, kimseye yardım etmiyor ve doğru olarak davranmıyor.

GENÇLERİN NEZAKETLİ DAVRANMASI

Her insan iyi olmalıdır. Bu, hem gençlerden hem de yaşlılardan istenmektedir. Hatta küçük çocuklardan da bu şekilde davranmaları isteniyor, mesela ellerini yıkamaları, bazı şeyleri kırmamaya dikkat etmeleri gerektiğini bilmeleri, misafiriğe gittiklerinde saygılı olmaları gerektiğini ve “Efendim “ ve “Teşekkür ederim “ demeyi bilmeleri gerekir.

Okula gittiklerinde derslerde sessiz ve saygılı olmaları istenmektedir, öğretmenleri dinlemeleri gerekir, ev ödevlerini zamanında yapmaları gerekir, kendi okulunun örneği olmalıdırlar. O zaman çocuklar kendi yaşlılarıyla arkadaşlık etmeye başlıyorlar, onların evlerine gitmeye başlıyorlar, dışarıda onlarla oynamaya başlıyorlar, arkadaşlarıyla birlikte sinemaya, spor yarışmalarına gidiyorlar. Böylelikle kendilerin davranışlarına dikkat etmelidirler, ebeveynin denetimi dışında da iyi davranmalıdırlar.

Bazı çocuklar evde yaramazlıklar yapmalarının sakıncalı olduğunu ve ebeveynlerin ve babannelerinin ceza vereceğini düşünüyorlar ve bu yüzden dışarıda her istedikleri şeyi yapabileceklerini düşünüyorlar. Bu doğru değildir. İnsanlar, farklı durumda davranışımızın nasıl olması gerektiğini tayin etmişler. Farklı yerlerde ve farklı kişiler önünde iyi davranışı hepimiz bilmeliyiz. Buna **nezaketli davranış** denilmektedir. Bazı davranışlar herkesten uygun zamanda, yerde ve farklı durumlarda beklenilmektedir. Kim böyle davranmazsa, terbiyesiz, kültürsüz, eğitimsiz olduğu düşünülür. İyi davranmayı bilmediği için onunla alay ediyorlar.

İyi davranış için farklı kurallar vardır, bu kuralları çocuklar bile bilmelidir ve uygulamalıdırlar.

GENEL ETİK KAVRAMLAR

NEZAKET -

Doğru (formaliteli) davranış için kuraldır, sesleniş, farklı durumlarda davranış şekli, değişik durumlara ve değişik kişilere karşı farklı davranış.

ÇOCUKLARIN NEZAKETLİ DAVRANIŞLAR TÜRLERİ

Çocukların nezaketli davranması anlamında, hem erkek hem de kız çocukların gerçekleştirilmesi gereken birtakım davranışlardır. İstenilen gibi davranırsalar, o zaman terbiyeli olarak kabul edilecekler, farklı davranırsalar, terbiyesiz oldukları, "bonton"un ne olduğunu bilmedikleri gibi kabul edilecekler.

Çocuk sabah evinden çıkmadan önce her zaman **yüzünü yıkamalı ve düzgün olmalıdır** - aksi takdirde onu düzensiz ve pis biri olarak kabul ederler.

Çocuk **kirli dolaşmamalı**, yırtılmış eşya ve çoraplarla, çünkü her şey yıkanabilir ve dikilebilir - aksi takdirde, onu elle gösterecekler ve gülecekler.

Çocuk **kültürlü ve düzgün konuşmalıdır**, yüksek ses kullanmadan, diğerleriyle tartışmadan ve emir vermeden konuşmalıdır - o şekilde davranırsa kimse onunla arkadaş olmasını istemeyecek.

Çocuk **düzgün yemek yemeli**, büyük lokmalarla yememeli, yemeğini kötü çiğnememeli, bu şekilde davranırsa onu arkadaş çevresine almazlar, yemeğe kimse onu davet etmeyecek.

Bir çocuk şu **nezaketli kelimeleri kullanmalı**: *Efendim*; bir şeyi rica etmek istediğinde: *buyrun, buyurunuz*; bir şeyi verince: *teşekkür ederim*; bir teklif sunulduğunda: *affedersiniz ve özür dilerim*; özür dilerince, onu dinlemeniz gerektiğinde bu şekilde davranması gerekiyor. Böyle davranmazsa terbiyesiz olduğunu düşünecekler.

Çocuk **çirkin, küfredici sözler kullanmamalı** - o şekilde konuşursa herkes ondan kaçınır. Kültürsüz olduğunu ve arkadaşları olmadığını düşünecekler.

Çocuk, **kurallı davranmasına dikkat etmelidir**, şiddet kullanmasın, diğerlerini itivermesin, kabadayılı davranmasın - o şekilde davranırsa, kimse onu sevmeyecek ve kültürsüz olduğunu söyleyecekler.

Çocuk burnunu ve ağzını silmek için **mendil kullanmalı** - eğer burnunu koluyla silerse, parmaklarıyla burnunu karıştırırsa ona gülerler ve onun cahil biri olduğunu söylerler.

Çocuk **parmaklarını bur-nuna sokmamalı**, kulağı-na kalem sokmamalı - o şekilde davranırsa herkes ondan iğrenir.

Çocuklar **okuma kitap ve defterle-rini kalemle çizmez**, onlar düzenli olmalıdır, çünkü öğrencinin kibarlı-ğını ifade eder. Aynı zamanda arka-daşlarının da okuma kitap ve def-terlerini yırtmamalıdır – eğer öyle yaparsa, kimse onu sevmeyecek ve bu kötü davranışı cezalayacak-lar.

Çocuklar **otobüste yaşlılara yer vermeli**, onlara kendisinin de hasta olduğu yalanını söyleme-meli. Eğer öyle yaparsa ona gü-lerler.

Çocuk **sinemada ışıklar sönünce bağırmmalı** –eğer öyle davranır-sa salondan kovarlar.

Çocuk, **internette hiçkimsenin dosyasına girmez ve kim-seryle alay etmez** – aksi takdirde kimse onunla hiçbir şey paylaşmayacak ve internette tatsız şakalar yaparsa, başına kötü şeyler gelebilir.

Çocuklar **saçlarını çok fazla uzat-mamalılar ve saçlarıyla yüzlerini örtmemeliler** (eğer öyle yaparlarsa gözleri bozulabilir), erkek veya kız kimin uzun saçı varsa, onu sürekli yıkaması gerek ve toplu halde tut-ması gerek - temiz ve düzenli değil-seler herkes onlardan kaçınır.

Çocuk, **bir arkadaşına misafir ola-rak gittiği zaman en azından evde davrandığı gibidir**, evde ise iyi dav-ranmaktadır, kendi davranışıyla ne ar-kadaşlarına ne de nesnelere zarar ya-pıyor – kötü davranırsa, bir daha evle-rine davet etmeyecekler.

Çocuk **spor oyunlarında faul yap-mamalıdır** ve oyunda hile yapma-malıdır, fer davranmalıdır – yalan ve hile yaparsa oyundan dışlayacak-lar, gelecek defa ise büyük ihtimalle oyuna almayacaklar.

Çocuk **arkadaşından almış oldu-ğu kitapları, filmleri ve bilgisa-kü geri çevirmezse onu hırsız ilan edecekler** ve misafir olarak evleri-ne kimse kabul etmeyecek ve hiç-bir şey vermeyecekler.

İYİ DAVRANMA

Nezaketli davranışın daha birçok kuralları vardır – herkes bunları öğrenmeli, çocuklar da bu kuralları bilmelidirler. Genel kural:

(SADECE) SİZE YAPILMASINI İSTEDİĞİNİZ ŞEYLERİ SİZ DE BAŞKALARINA YAPIN!

Böylece nezaketli davranış genel etikle bağlanır.

En iyisi ölçüdür!

Tanınmış matematikçi **Pitagora** gençlerle ilgili şu meşhur sözleri söylemiş: **ALTIN ETİK DİZELER**, bu poemayı genç nesiller Antik dönemden bugüne kadar öğreniyorlar:

“Bir delilik yapmadan önce **çok iyi düşün** - Şaşkın gibi konuşmak ve çalışmak, insanın özelliğidir.

Daha sonra sizi rahatsız etmeyecek şeyleri yapın!

Vücut sağlığını ihmal etmemeliyiz – yemede, içmede, egzersiz yapmada ölçülü davran.

Ölçü daha sonra sorun yaratmayacaktır.

Samimi, dürüst bir hayat yaşamayı öğren!

Aç gözlülüğü uyandıran şeyler yapmamaya dikkat et!

İhtiyaç olmadan boşa harcama yapma,

aynı zamanda pinti de olma – **her şeyde ölçülü davran...**

Gözlerini kapayarak uyku tutmaya izin verme –

İlkönce geçmiş günün değerlendirmesini yap:

Nerede hata yaptım? Ne yaptım? Neleri kaçırdım?

Kötülük yapmışsan üzül; iyilik yaptıysan sevin!

Bu, alışkanlığın olsun, durmadan tekrarla:

iyi yolu takip edersen mükemmelliğe ulaşırsın.”

TEKRARLAMAK İÇİN SORULAR

alanından sorular için sadece tartışılır veya insan gerçek değer ve normları keşfettiğinde onları gerçekleştirmesini de mi beklenilir?

Daima ve büyük istekle iyilik yapılan davranış nasıl değerlendirilir (notlandırılır)?
Hayatın farklı alanlarında ve insanlar arasındaki farklı ilişkilerde iyi davranışın kullanımı var mıdır?

İnsan için aile nedir? Ailede neler yapılır? Aile üyeleri arasında ilişkiler nasıl olmalıdır?

Bir ailenin içerisinde ilişkiler iyi olması için bir gün içerisinde neler yapılması gerektiğini kısaca açıklayınız.

Okulunuzda davranış kuralları var mıdır? Okulunuzda ve sınıfınızdaki davranış kodeksini açıklayınız.

Okuldaki davranış için öğrencinin genel ahlâki görevleri hangileridir?

Arkadaşlar arası iyi davranma ne demektir?

Kız ve erkek öğrenciler kendi aralarında nasıl davranmalılar?

Arkadaşlar ahlâki normları ihlal etmeli midirler veya daha iyi olmaları için emek sarfetmelidirler?

İlkokul öğrencileri için sigara kullanmak ve alkol kullanmayı tasvir edin.

İlkokul öğrencileri uyuşturucu kullanmaları gerekir mi? Birileri arkadaşlarını uyuşturucu kullanmaya zorlarsalar, onları kime söylemeliyim?

Kamuda genel davranış normları hangileridir?

Eve kıyasen kamuda daha kültürsüz olmanız normal midir?

Evinizde yaramazlık yapmak serbest midir sizce? Dışarıda mı daha kültürlü yoksa evde mi daha kültürlü davranmanız gerekiyor?

Özürülere karşı nasıl davranmalısınız? Onlara karşı ahlaklı davranmamız hak ediyorlar mı?

Nezaketli davranış nedir?

Nezaketli davranış, terbiyesiz veya davranışınıza önem vermediğinizi mi göstermektedir?

Kimse nezaketli davranmazsa, tepkiniz ne olacaktır – onu uyarıyorsunuz ya da onu ignore ediyorsunuz?

Siz verilen nezaketli davranışlardan hangilerini özellikle saygılıyorsunuz?

Pitagora'nın Altın Dizeler'de temel etik fikri nedir? Pitagora'nın Altın Dizeleri okumanız ve bilmeniz yararlı mıdır?

İÇİNDEKİLER:

I. ETİK VE AHLÂK	3
1. Ahlâk Nedir?	4
2. Etik	7
3. Etiğin Önemi	10
4. Aziz Kliment Ohridski	15
5. Etik Metinleri ve Terkarlama için Sorular	17
II. EVRENSEL ETİK DEĞERLER	19
6. Dünyada Etik	20
7. Dürüstlük En Büyük Erdemdir	23
8. Her Zaman Gerçeği Söyle!	25
9. Dürüstlük Eşit Kişilerin Gücüdür	28
10. Vatanseverlik Halkı ve Ülkeyi Savunur	30
11. Günümüzün Ahlâğı	33
12. Evrensel Etik	37
13. Etik Metinler ve Tekrarlamak için Sorular	39
III. İYİ DAVRANMAK	41
14. İyi Davranmak	42
15. Ailede Herkes Birbirini Sevmeli, Birbirine Yardım Etmeli ve Saygı Göstermelidir	46
16. İyi Çalış ve Okulda Bütün Arkadaşlarına İyi Davran!	49
17. Herkes Kamuda Nasıl Davranması Gerektiğine Dikkat Etmelidir	53
18. Arkadaşlarınıza Karşı Dürüst Olun	56
19. Kendiniz ile Başkaları için Endişelenin ve Yardım Edin!	60
20. Gençlerin Nezaketli Davranışı	63
21. Etik Metinler, Tekrarlamak için Sorular	66